

De Xido nomi!

TOLİŞON SƏDƏ

№ 07 (019)

03 mart 2012-nə sor

MÜSTƏQİL QƏZET

QİYMƏTİ 40 qəp.

Qəzet həftədə bir dəfə, şənbə günü çıxır

Tı Tolış boşta inə zivoni jiyero çiçi kardə?

8 mart beynəlxalq qadınlar günüdür!

Hörmətli xanımlar, bayramınız mübərək!

ÇO NIVIŞDƏNİJ?

Xido səlom bibu ey aziz-hurmətinə sərredaktor. Ehanə im nomə çəmə rujnomədə bidad, bəvədə qıləən tatə-otəşinə səlom bibu bə handəkəson. İşdi çəmə Likiku nivişdə yazı bəmi hınəj doy, bə cigə oməym, işdə gələmim peqəte bo nivişdero. Xilasə, tiku qırəymən heste, hələ bəmi bivot Liki dardij nibe ki, tı zərillu (lınqəro) bay dard kardəj? Zə Liki dardij heste Tolışi bandonsə yol, vişonsə pınd, bəsə Vazəruysən diroz... Mande bə lınqəroy ko, əv roste, divu ni. Hejo mı işdənən bə rəyon şeədə (uzr pidəme) bo ovisə nişdero bə qıləy daləni etatdəm. Vəğzəli nə ovij heste, nə vırə. Bo rujnomə həvatero xonəjən nıbu qıləy kipə toğ jəydən, rujnomon ehaşdən bı toği. İjənən bə yolə Xıdomon şukr bibu im toği jəyjon gədəğon kani. Votdən bələlə do tobə penco sini nırəso bələlə qılə ehaşdəni. Azən pencom dəqordənə. Boli, bəmi tikəy çok quş bədə, in votəyonim səhey, çimonku bınvişt. Liki dard dı iqlə lınqəroy orəxdəni, az votdəm tı başmard. Çı Liki ronku çə nivişdəni? Ə roon ki, odəmon dilisə mandə tikon eğandədə, çəvon səlomətə kəməpaluyon bəyəndi peğandədə, ə roon ki, tetməy va əvoni iflic gəndədə, ə roon ki, sa metrə piyəbəpeşt beğurb bedən, bə bevəcə yeng mandədən. Kuçonədə tərə-tərə biyyə sulon, roy dirozı hılə lulon, bə çığəbin rost bə tulon nivişdəni? Sardə həvon, toykə şəvon, vəşyə ləvon, kıl bə təvon, lol bə qəvon, dast bə ləvon, niyebən səvon! Nivişdəni? İ yəndisə bərk bə soron ustelonsə hitə moron, rışvəxoron, bəs şıkəston, lolon, koron nivişdəni? Qıvon bə xəlxi jimoniş, ginjon kardə din-imoniş, həxsızəti ni somoniş, ni gənuni birimoniş! Nivişdəni? Səğiri osə gəndənin, fəğır bə yod dəğəndənin, yolon diədə mandənin, əğlon Tolışi handənin, moon tarsiku zandənin! Nivişdəni? Bınvişd obiryə vişonku, hiç vırədə nıbə donku, çı nıbə koon ovandonku, çandminəyonku, çandonku, peyo saru vindəyonku, im həxsobon vindəyon ku! Bınvişd vərdis məkə sısti, bınvişd duzi, bınvişd rosti, duzə doy rostiy beşdə bə dırısti!!!...

(Dumoş heste...)

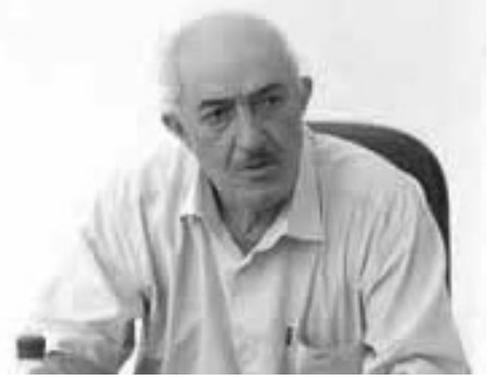
Liki rəyoniku Ğəybəli Qıyəvij

Təbrik kardamon!

Xanali Tolış 72

3 martədə çəmə xəlgi yola şairə zoa **Xanəli müəllimi 72** sin təmom beda. De münasibəti bə çəmə yola şairi iştə təbriki rosnedəmon, bəy oğoron arzu kardamon.

Respublika Tolışi Mədəniyyətə Mərkəz
iən "Tolışon Sədo" rüjnoma

YAŞASIN ŞEYTAN???

səh 3.

Rafiq Cəlilov

səh 6.

PIƏ SEYDİ OCAĞ

Camal Lələzadə

səh 7.

Rusiyaya iyirmi günlük səfər

Mətləb Dadaşov

Filologiya elmləri doktoru,
professor Əbülfəz Rəcəbli

"Talış dilinin fonetikasi"
Bakı, "Nurlan" 2009
səh.17-39

Talışlar

(əvvəli ötən sayımızda)

Talışlar bu yerlərin ən qədim sakinləridir. Talışlar tarix səhnəsinə kadusilər adı ilə çıxmışlar. Q. A. Qeybullayev yazır: "Əhəmənilərin XI satraplığında ilk dəfə kadusilər (kadusilər) haqqında Herodot (III, 92) xəbər verir. Sonralar onlar haqqında başqa antik yazıçılar da yazmışlar. Kadusilər müasir talışların əcdadlarıdır və onların yaşadığı vilayət Atropatena aid idi" (G. A. Гейбуллаев. К этногенезу азербайджанцев. Баку, 1960, səh.360). Müəllif kadusiləri irandilli qəbilə hesab edir (Yenə orada). Lakin qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanın bir sıra tarixçi alimləri başqa fikirdədir. Belə alimlərdən İqrar Əliyev yazır: "Nəhayət, onu da yaddan çıxarmaq olmaz ki, antik və elinistlikdən sonrakı dövrdə Midiyada və onunla sərhəd vilayətlərdə qeyri-ari (qeyri-İran) qəbilə və xalqlar da yaşayırdı. Onlar haqqında Polibi, Strabon, Ptolomey, Plini və başqaları danışılır. Bu qəbilə və xalqların sırasına güman ki, ... kadusilər ...aid etmək olar" (İqrar Əliyev. История Мидии, Баку, 1960, səh.102-103). Müəllif bir qədər sonra kadusi qəbilələrinin irandilli olmadığı haqqındakı fikirlərini daha aydın, "güman ki" ara sözü olmadan ifadə edir: "Bizi maraqlandıran zonaya şimaldan və şimali-şərqdən kaspilərin, kadusilərin, utilərin, aynianların, anariakların, elümlərin və digər qəbilələrin torpaqları birləşirdi; bu qəbilələrin arasında çətin ki, heç olmasa bir irandilli qəbilə vardır" (Yenə orada, səh. 106). İqrar Əliyev təxminən 30 il sonra yazdığı başqa bir əsərində yenidən bu məsələyə qayıdır, kadusilərdən geniş şəkildə danışır, lakin onların etnik mənsubluğu və dil mənşəyi haqqında bir söz də demir, (İqrar Əliyev. Очерк истории Атропатены, Баку, 1989, səh. 7, 15, 43, 51, 55) halbuki müəllif elə həmin əsərində digər qəbilə və xalqların etnik və dil mənşəyi haqqında müəyyən mühakimələr yürüdü (İqrar Əliyev. Очерк истории Атропатены, Баку, 1989, səh. 15-22). Düzdür, bu əsərin bir yerində - gel qəbilələrdən danışarkən müəllif ka-

dusilərin mənşəyinə toxunur: "Gel etnonimi ilə etimoloji baxımdan Gilan...yer adı əlaqədarıdır. Şübhəsiz, kadusilərin nəsiləri olan gellər (gilanlılar) İran dillərindən birində danışılar. Bizə məlum olan bütün kadusi adları İran mənşəlidir... Beləliklə, bizim mənbələrdə məxsusi kadusilər təxminən on əsr müddətində xatırladılır, onlar bu gün də gilanlıların simasında yaşayırlar" (İqrar Əliyev. Очерк истории Атропатены, Баку, 1989, səh.15-16). Başa düşmək olmur ki, müəllif nə demək istəyir: kadusilər gah irandilli, gah da qeyri irandilli qəbilə kimi təqdim edilir. Bütün bunlara baxmayaraq İ. Əliyev Midiya və Atropatena dövlətlərində yaşayan qəbilə və xalqların mənşəyini təhlil etdikdən sonra yazır: "Beləliklə, Atropatena təmərküzlənən Midiya-Atropatena-azəri xalqı, keçmiş Midiyanın (Böyük Midiya) cənub və qərb vilayətləri ilə əlaqəni itirərək və qəti surətdə xüsusiləşərək, tədricən müstəqil etnik vahidə çevrilir.

...Midiyanın bütün ərazisi üçün vahid Midiya dili yox idi, müxtəlif qəbilə dilləri mövcud idi; bunların üzərində sonralar gələcəkdə Midiya xalqının İran dilinə çevrilmək üçün potensial imkanı olan qəbilə dili üstünlük təşkil edirdi. Lakin bu dil, möhkəmlənməyə macal tapmadan, görünür, müflisliyə uğradı və bu dilin içində əriyib getməmiş yerli qəbilə dilləri və dialektləri sonralar qismən assimilyasiya edildi, qismən də, Midiya etnosunun Atropatendə toplanması nəticəsində, həmin vaxtdan etibarən müstəqil, öz daxili qanunları ilə inkişaf edən atropatenlilərin dilinin yaranmasının başlanğıcı oldu. Atropaten dilinin necə olduğunu biz bilmirik, lakin güman etmək olar ki, onun qalıqları müasir Azərbaycan dilində qorunub saxlanmışdır. Lakin bizim əlimizdə heç bir əsas yoxdur ki, bu qədim Azərbaycan dilini türk dili adlandıraraq.

Çox güman ki, bu dil İran dili olmuşdur. Görünür orta əsrlərdə bu qədim Azərbaycan nitqi bütün Azərbaycan ərazisində geniş yayılmış və İran mənşəli olması heç bir şübhə doğurmayan azəri dilində təəcəssüm etmişdir. Ola bilər ki, İran Midiya dilinin qalıqları hazırkı zamanda Azərbaycan və İran ərazisində işlədilən talış dili və digər İran dialekt və şivələrində qorunub saxlanmışdır" (İqrar Əliyev. История Мидии, səh. 113-114).

Görkəmli Azərbaycan tarixçisi Ə. S. Sumbatzadə də bu fikirdədir ki, kadusilər qəbiləsi irandilli olmamışdır: "Atropatenanın şimal-qərbində güclü qeyri irandilli kadusilər qəbiləsi də yaşayırdı; onlar haqqında təxminən bütün antik qaynaqlarda məlumat verilir. Belə ki, məsələn, bizim eradan əvvəl II əsrin məşhur Roma tarixçisi Polibinin "Ümumi tarix", Tit Livinin (bizim eradan əvvəl I əsr) "Roma

tarixi" əsərlərində onlar haqqında qeyd edilir.

Tit Livinin müasiri ilk latın müəllifi Pompey Troqun əsərləri əsasında tərtib edilmiş "Mark Yunian Yustinin ixtisarı" əsərində kadusilərin farslarla müharibəsi haqqında danışılır.

Kadusilərə habelə Kvint Kursi Rufun (bizim eranın I əsri) "Böyük İskəndərin tarixi" əsərində Arbi yaxınlığındakı döyüşdə III Daranın qoşunları sırasında iştirak etmiş xalqlar arasında rast gəlinir.

Dionisi özünün "Məskunlaşmış torpaqların təsviri" adlı əsərində albanlarla yanaşı kadusiləri də "cəngavərlər" adlandırır, onun bu əsərinə sonralar izahat yazmış Yevstafi isə qeyd edir ki, kadusilər qayalıq torpaqda yaşayırdı, qayalarda gözən çox gənc adamlardır, kamandan ox atan əla atıcılardır.

Kadusilər haqqında Erotosfenə istinadla Strabonun "Coğrafiya" əsərində də danışılır. Selef Nikator (bizim eradan əvvəl 311-281-ci illər) dövründə Xəzəryanı vilayətlərin hakimi Patrokla isnad edərək Strabon xəbər verir ki, dağlıq ölkədə sahilin çox hissəsini təxminən beş min stadiyə (bir stadi təxminən 192 metrə bərabərdir - Ə. R.) kadusilər tutur.

Tit Livinin bizim eradan əvvəl II əsrin ikinci yarısı - I əsrin əvvəlində yazılmış "Romanın tarixi" əsərində də kadusilər bir neçə dəfə xatırlanır...

...Hətta bizim eranın IV əsrin müəllifi Rufi Fest Aviyon özünün "Yer dairəsinin təsviri" adlı əsərində Xəzər dənizi yaxınlığında yaşayan xalqlar sırasında kadusilərin də adını çəkir. "Burada, - o yazır, - xəzər suları yaxınlığında cəngavər skiflər köç edir, elə buradaca qəzəbli albanlar yaşayırdı. Orada daşlıq tarlaları qanahəris kadus, cəld mardlar, hirkanlı və tapirlər tutur.

Və, nəhayət, bizim eranın V əsrinin ikinci yarısının coğrafiyaçı Prissian özünün "Torpağın təsviri" adlı əsərində yazır: "İndi şimal ölkələrindən başlayaraq qərbə meyli edən və Xəzər dənizinin sahillərini əhatə edən, onu öz daxilinə alan qəbilələri sayıram, əvvəldən...xəzərlərin cəsur qəbilələri, sonra qəzəbli Marsın cəngavər oğulları - albanlar...onlardan sonra olduqca sərt ölkədə yaşayan kaduslar; onların yaxınlığında mardlar və sonra hirkan xalqı gəlir" (A.C.Сумбатзаде. Азербайджанцы - этногенез и формирование народа. Баку, 1996, səh.43-44).

Talışların ulu əcdadları kadusilər talışların indi yaşadığı torpaqların əzəli sakinləridir.

Q.A.Qeybullayevin yazdığına görə, "tarixin atası" Herodot (III, 92) kadusilər haqqında ilk məlumat verən müəllifdir, (G.A.-Гейбуллаев. К этногенезу азербайджанцев, səh. 360) lakin İqrar Əliyev yazır ki, Herodotun əsərində kadusilərin adı çəkilmir və bunu belə izah edir: "Onların

Herodot tərəfindən xatırladılmamasını, güman ki, onunla izah etmək olar ki, belə görünür, kadusilər, ola bilər, cənub-qərbi xəzəryanı qəbilələrin ümumi adı olan "kaspilər" adı altında gizlənməmişdir. Qeyd etmək zəruridir ki, sonralar da "Kadusilər torpağı" və "Kaspilər torpağı" anlayışları eynimənalı kimi işlənməmişdir" (İqrar Əliyev. Очерк истории Атропатены, Баку, 1989, səh.52).

Kadusilər haqqında bizə gəlib çatan ən qədim məlumat Stabonun "Coğrafiya" kitabında verilir. Kitabın müxtəlif yerlərində müəllif dönə-dönə kadusilərdən danışır: "kadusilər dəniz sahilə boyu" (XI, 6, 1) və "dağlıq ölkədə" (XI, 8, 4) yaşayırdı. O, sözü davam edib yazır: "Dağlıq vilayətin yanında sahilin çox hissəsini kadusilər tutur" (XI, 8, 4). Əsərin başqa bir yerində deyilir ki, "burada dağlıq qəbilələr olan kadusilər, amardlar, tapirlər, kirtilər və başqa köçəri və quldurluq edən xalqlar məskundur" (XI, 13, 3). Daha sonra Strabon göstərir ki, "kadusilər midiyalılar və mitianlarla Paraxoafır dağlarının ətəklərində həmsərhəddirlər" (XI, 8, 8). Kadusilər cəngavər xalq olmuşdur. Strabon yazır ki, "kadusilər piyadaların miqdarına görə arianlardan bir az geridə qalırlar; onlar əla cidaatandirlər; dağlıq yerlərdə onlar atlıların yerinə vuruşurlar" (XI, 13, 4). Qədim qaynaqların verdiyi məlumata görə, kadusilər döyüşə 20 min piyada və 4 min süvari qoşun çıxarırmışlar. Bu isə o dövr üçün böyük hərbi qüvvədir.

Yunan tarixçisi Dionisi Periyet də kadusilər haqqında məlumat verir, "alban və kadusilər sahilləri" haqqında danışır. Antik tarixçilərdən Rufi Fest Avlen Xəzər dənizi sahillərində yaşayan xalqlar haqqında danışarkən yazır: "Burada Xəzər suları yaxınlığında cəngavər skif, qəddar alban, yırtıcı kadus, sürətli mardlar, hirkanlar və tapirlər dolaşır".

Azərbaycan tarixinin qədim dövrü üzrə tanınmış mütəxəssis İqrar Əliyev iki əsərində - "Midiya tarixi" və "Atropatenanın tarixi öçerki" adlı əsərlərində antik orta əsrlər, yeni və müasir dövr tarixçilərinin kadusilər haqqında söylədikləri fikirləri təhlil edir. O, "Midiya tarixi" adlı əsərində kadusilər haqqında yazır: "Kadusilər Xəzər dənizinin cənub-qərb sahillərindən başlamış ta Matiyen və erməni torpaqlarınadək olduqca geniş bir ərazidə məskun olan çox yayılmış qəbilə qrupudur. Kadusilərin qonşuları kimi albanlar, iberlər, midiyalılar, matiyenlər, Hirkanıya xatırladılır. Cəngavər dağ qəbilələri olan kadusilər öz müstəqilliklərini nəinki yalnız Midiya monarxiyası dövrlərində, güman ki, hətta Əhəmənilər dövlətinin mövcud olduğu dövrlərdə də qoruyub saxlaya bilmişdilər, hərçənd Ktesi şahidlik edir ki,

onlar Kirə tabe olmuşdular. Bu məlumata heç olmasa ona görə inanmaq olmaz ki, çox sonralar, hətta III Daranın zamanlarında, kadusilər İran şahənşahının təbəələri hesab edilmirdilər. Midiya hakimi Atropatin müttəfiqləri sayılırdılar.

Kadusiləri həm də gellər, mümkündür ki, leqlər də adlandırdılar. Ola bilər ki, göstərilən şərait belə bir məsələnin xeyrinə şahidlik edir ki, bu adlardan hər birinin arxasında eyni bir qəbilənin, yaxud qəbilələr qrupunun hansısa müəyyən qrupu gizlənilir. Üstəlik güman etmək olar ki, "kadusilər" etnonimi bir neçə qəbilə, o cümlədən gellər və leqlər üçün ümumi addır...

Kadusi etnik ənənələrinin yaşamaq qabiliyyəti haqqında onların orta əsrlər erməni ədəbiyyatında "Katisk" adı altında xatırladılması faktı da şahidlik edir. Beləliklə, kadusilər adı təxminən bütöv minillik boyu yaşamışdır" (İqrar Əliyev. История Мидии, səh.104).

Antik qaynaqlar göstərir ki, İran şahı III Artaksereks (bizim eradan əvvəl 338-ci ildə zəhərlənib, ölmüşdür) itaət etmək istəməyən kadusi qəbilələrinə qarşı hərbi yürüş təşkil etmişdi (İqrar Əliyev. Очерк истории Атропатены, Баку, 1989, səh.43).

İ.Əliyev "Atropatenanın tarixi öçerki" adlı əsərində kadusilər haqqında daha ətraflı və geniş məlumat verilir. Müəllif əsərinin bir neçə yerində bu qəbilə haqqında danışır: "Kadusilər Atropatenanın ən böyük və güclü qəbilə qruplarından biri idi. Atropat və Atropatidlər hərbi qüdrətini xeyli dərəcədə onlar yaratdılar. Onlar haqqında ən erkən məlumat Ktesi Knideki və Ksenofontda vardır. Kadusilər Xəzər dənizinin cənub-qərb hissəsindən başlamış, ta Matiyen və erməni torpaqlarına qədər olduqca geniş bir ərazidə məskun idilər. Kadusilərin qonşuları kimi antik müəlliflər midiyalıları, matiyenləri, labanları, kardukları, anariakları, kaspiləri, amardları, sakları, tapirləri, hirkanları və başqalarını xatırladırlar. Kadusilər, demək olar ki, şübhəhiz, XI satraplığın xalqlarının tərkibinə daxil idilər. Onlar 20 min peltasi (yüngül silahlanmış piyada qoşun - Ə.R.) və 4 min süvari qoşun çıxarırdılar və Strabonun sözlərinə görə, "əla cida atanlardılar; dağlıq yerlərdə onlar atlıların yerinə vuruşurlar" (XI, 13, 4). Cəngavər dağ qəbilələri olan kadusilər öz müstəqilliklərini nəinki təkcə Midiya monarxiyası zamanlarında, həm də, görünür, Əhəmənilər dövründə də qoruyub saxlamışdılar, hərçənd Ktesi təsdiq edir ki, onlar Kirə tabe olmuşdular. Buna inanmaq heç olmasa ona görə çətin ki, çox sonralar, hətta III Daranın dövründə onlar fars şahının təbəələri yox, Midiya satrapı Atropatin müttəfiqləri hesab edilirdilər.

(ardı var)

Rafiq Cəlilov
celilovrafiq@mail.ru

Elə də qəzet oxumuram, bilirəm ki, məni maraqlandıra biləcək informasiyaları internetdən də ala bilərəm, zətən kimin rastına nə "maraqlı" bir şey çıxırsa, dərhal qoyurlar internet sahifələrinə. Bu dəfə də belə oldu, "Üç nöqtə" qəzetinin iki hissədən ibarət "möhtəşəm" bir məqaləsini qoymuşdular internetə, oxudum, nə hisslər keçirdim, yazı bilmərəm, bunu yazmağa söz tapmuram, amma bu "petriot"lara cavab verməsəm, özümü bağışlaya bilmərəm...

İksi bir boyda gözən.... "yazarlar"

Məqalə iki hissədən ibarətdir. Məqalənin adı eyni olsa da, müəllifləri ayrı-ayrı şəxslərdir. (?) Birinci hissəsini "giriş" adlandırmaq olar. Müəllif kimi Emin göstərilib. Gözünə döndüyüm Emin ilk olaraq Meydan hərəkatından, 20 yanvar faciəsindən, Qarabağ döyüşlərindən geninə-boluna sitat götürür, Azərbaycanda yaşayan bütün xalqları "çətin günün qardaşı" adlandırır. (yanaşma düzgündür). Sonra gözünə döndüyüm Emin gəlir çıxır Talış.org saytının üstünə, saytı "erməni maliyyəsi ilə çalışan separatçı sayt" adlandırır, "Talış Milli Akademiyasını" erməni aliminin xeyir-duası ilə yaradılan qurum kimi təqdim edir, bunlarla işim yox, bu müəllifin "ucuz tamaşaçı kütləsinə hesablanmış "şəxsi" fikridir", müəllif ordan da "cum" edir Ə.Hümmətovun "üstünə", onu DTK-nın "agenti" adlandırır, sən demə Ə.Hümmətovu 1990-cı ildə DTK "verbovat" eləyibmiş. Mən Əlikram Hümmətovun hüquqlarının müdafiə komitəsinin rəhbəri deyiləm, heç bir şəxsi tanışlığım da olmayıb, amma yazının sifarişli olmasını, qaşınmayan yerdən qan çıxartmaq "arzusunu" anlamaq üçün bunlara ehtiyac da yoxdur....

Belə yerdə deyəsən, ay "müəllif", əgər Ə.Hümmətovu DTK "verbovat" eləmişdisə, TMR-i (nədənsə bu "respublikanın" adından bir dənə "M"-i həmişə çıxırlar) yaratmağı onun qarşısında öhdəlik qoymuşdusa, buna görə ondan Talış kökənli döyüşçüləri Qarabağdan çıxartmaq tələb olunurdusa, (190-cı ildə?) burda məntiqsizlik yaranır axı. Axı niyə "öhdəlik" götürən Əlikram Qarabağ döyüşündə iştirak etməli idi? 1993-cü ilə qədər Qarabağda igidliklər göstərən, həmən ili gözləməli idi? !Öhdəlik" götürmüşdü sənə niyə 1992-ci ilin qarşılaşdığından istifadə etmədi? Sonra müəllif yazır ki, "öhdəlik götürən Əlikram hərbi birləşmələri Qarabağdan çıxartdı.." Fakt budur ki, Əlikram heç bir hərbi birləşməni Qarabağdan geri çağırmağı, hətta Lənkəran hadisələri zamanı həmən qüvvələr, səhf etməmişə, Azərbaycan rəhbərliyi tərəfindən Qarabağdan çıxarılar, Naxçıvanda dislokasiya

Yaşasın ŞEYTAN???

olunmuşdu. Axı sizin "milli təsəbbüslük yolunda kiçik" yalanınız, iki millət arasında nifaq sala bilər. Yoxsa bunu düşünmək qabiliyyətinizdə deyilsiz? Qabiliyyətsizsiniz, sadəcə ara qarışdırmaqdan, qəzetiniz üçün ucuz reklam qazanmaqdan, sifarişli yazılar yazmaqdan həzz alırsız, buna görə lap vətəndaş müharibəsini də qızıdırmağa razıdır. Daha sonra irəli gedib AR-nın MTN-ni "fəaliyyətsizlikdə" suçlayırsız. (bizim MTN-ə hətta İsrailin MASSADı həsəd aparır) Qəzetdən sitat: "Hələ silahdaşınız olan Sergey Hüseyinov (Şindani) demirik. İİR xüsusi xidmətlərinin rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərməsi uşağa da "gün kimi" aydın olan və AR-ə qarşı hər cür böhtan yağdıran "Səhər 2" telekanalı ilə əməkdaşlıq edəndə S.Hüseyinov kimə işləyirdi?" Bu cümlədən belə başa düşülür ki, "Səhər-2" kanalı İİR-nin xüsusi xidmət orqanlarına məxsusdur, yəni ki, Sabir Şindani "Səhər-2" ilə əməkdaşlıq etdiyi üçün, demək həm də İİR-nin xüsusi xidmət orqanları ilə əməkdaşlıq edir. Burada siz (sizmi?) tək S.Şindanini yox, həm də AR-nın MTN-ni təhqir etmiş olursuz, yəni ki, adı uşağın bildiyini, bizim MTN bilmir? Azərbaycanda minlərlə vətəndaş həmən kanala baxır, o kanal ilə telefon əlaqəsi qururlar ki, bunlardan da çox olsun 20 faizi Talış olar, bəs qalanı? Bu xəstə təxəyyülünüzdən nə vaxt əl çəkəcəksiz? Niyə mərdi qova-qova namərd edirsiniz?

Birinci yazı giriş xarakterli olduğu üçün, ona əhəmiyyət verməmək də olardı. Amma ikinci yazıda, baxmayaraq ki, hər iki yazının adı eynidir, həm müəllifin adı, həm də yazı stili dəyişir, şəxşəbədə bir az da artır. "Müəllif" Elməddin Azərbaycanda "şok" yarada biləcək "5 yalan"ı "tapıb, ifşa edib, ictimailəşdirib".

"Yalan 1" mərhum Novruzəli Məmmədovun 40 mərasimində keçirilən RTMM-in toplantısına həsr olunub, sən demə "separatçılara" məxsus talış.org və talış.info saytlarında RTMM-in həmən iclasında 210 nəfərin iştirak etdiyi xəbəri verilibmiş. Elməddin araşdırma aparıb, məlum olub ki, RTMM hüzurə başsağlığı verməyə gələn şəxsləri də toplantı iştirakçıları kimi qəbul edib. Burda mən Elməddin ilə razılaşa bilmərəm. Ola bilməz ki, Novruzəli müəllimin hüzurünə bu qədər adam gəlsin, suyu üfürə-üfürə içən Talışlarda yəni 210 nəfər tapılıb ki, "VƏTƏN XAİNİNİN" "gizli kameralar" ilə "mühasirəyə" alınmış hüzn məslisinə gəlsin? İnanmıram, heç Elməddin də inanmır, çünki respublikada heç 210 nəfər Talış yoxdursa, bu qədər toplantı iştirakçısı haradan gəldi? Bu "yalan"a təslim!

"Yalan 2" Müəllif sən demə İİR-nin "Səhər 2" kanalının "bələşiki" imiş, bir dənə də olsun verilişi "buraxmır", hətta Əli Nasirin bu kanala verdiyi müsahibəsinin dəqiq tarixini də yazıb: 14.10.2009. Adım kimi əminəm ki, bu tarix heç Əli Nasirin yanında deyil. Sən demə Əli Nasir "oturub-durur" dövlətin RTMM-nə basqılarından danışır, Əli Nasirin bu basqılardan danışib-danışmamasını bilmirəm, amma dəqiq bilirəm ki, bu basqı "mən Talışam!" deyən istənilən şəxsə qarşı var, bunu danmaq, bunu inkar etmək olmaz! "Yalan 2"-də başqa şəxslərə də toxunulur ki, mən onları tanımadığım üçün heç bir şərh vermərəm, yəni ki, bu "yalan"a da təslim! Amma basqılar haqqında aşağıda yazacam...

"Yalan 3" Sən demə "2 noyabr 2010-

cu il tarixdə talış.org saytında (bu dəfə saytın separatçı olduğu qeyd edilməyib. red.) "Talış Mədəniyyətinin Dirçəlişinin Beynəlxalq Fondu"nun TMDBF prezidenti kimi təqdim olunmuş Azər Məmmədovun adından bir məqalə" yerləşdirilib və məqaləni sən demə heç Azər müəllimin yerinə olsaydım bu "separatçı" saytı verərdim məhkəməyə ki, niyə mənim adım ilə manipulyasiya edirsiniz? Bu yazının yazılıb-yazılmamasını bir müəllif bilər, bir də Allah! Bu "yalan"a da təslim!

"Yalan 4" İndi Elməddinin yazdığı cümləni olduğu kimi verəcəm: "Yəqin ki, SEPARATÇILAR TƏRƏFİNDƏN BURAXILAN MƏTBU ORQANLARINDA (seçmə mənimdir R.C.) dəfələrlə Novruzəli Məmmədov və onun iki övladının dövlət tərəfindən qətlə yetirilməsi haqda tük ürpədicilərin uydurmalarıyla rastlaşmışsınız." Sən demə Azərbaycanın yarından çoxu "separatçı" imiş! A kişi, kimi görürlər, bir "separatçı" damğası vururlar belinə, bununla kifayətlənməyib mətbu orqanlara da keçirlər. bu "yalan"da F. Əboszodənin buraxdığı "Şəvnişt" qəzetinin də adı çəkilir, qurban olum vətənimin belə diqqətli oğluna, şəxsən mənim o qəzet haqqında heç məlumatım olmayıb, çünki hələm indiyə qədər heç bir Talış mətbu orqanı, o cümlədən avanqardımız olan "Talış Sədo" qəzeti də köşklərə çıxmayıb, görəsən bu Elməddin bu məlumatları haradan alıb? Sonra müəllif bir az da irəli gedərək, RTMM-in bəzi fəallarıının övladlarının dövlət şirkətlərində işləməsinə "xüsusi vurğulayır". Burda da Elməddinə tabe olmaqdan başqa çarəm qalmır, çünki RTMM-in fəallarının övladları bir neçə il oxuduqları, əsgəri xidmətlərini başa vurduqları ölkədə DÖVLƏT QULLUĞUNDA ola bilməzlər! Evdə oturub, acından ölməlidilər! Bu "yalan"a da tabe!

"Yalan 5" Burda Elməddin yeni qitə kəşf edib yazsam, yanılmaram. Sən işə bax, müəllif RTMM-in fəaliyyətini tam izləyirmiş! Müəllifin məqaləsindən: "18 fevral 2011-ci ildə talışs.org (saytın separatçılığı yenə yaddan çıxıb. red.) saytında RTMM-in sədri Ə.Nasirin səhhəti ilə əlaqədar tutduğu vəzifədən istefa verməsi, cəmi üç ay sonra işə xoşbəxtlikdən səhhətinin yenidən qaydasına düşməsi ilə bağlı istehfasını geri götürməsi haqda məlumatlar verilibmiş." Sizi inandırım bu istefadan heç əksər RTMM üzvlərinin xəbəri olmayıb, amma Elməddin bundan "agahdır". Müəllifin "kəşfi"ni sizə də çatdırım: Sən demə Əli Nasirə istefa verməsi "evdən" tapşırılıb. İndi bu Elməddindən soruşan varmı ki, əgər bu istefa evdən tapşırılıbmışdısa, onda niyə 3 aydan sonra bu istefa geri götürüldü? Bax bu "yalan"a təslim ola bilmərəm! Çünki bu "yalan" əslində qızıdırıcı dezinformasiyadır, RTMM-ə qarşı, onun sədri Əli Nasirə qarşı tərxiatdır! Bu "dezo"nu dövrüyəyə buraxanlar ümüd ediblər ki, bu "dezo" RTMM-i biri-birinə qatacaq, Əli Nasir istefa verəcək, bu gün yavaş-yavaş dirçəlon RTMM bu "dezo"dan sonra çökəcək! Alınmadı, alınmaz da! Buraxın bu cəfəng "ara qarışdırmanı", bəsdirin Talışların içində "separatçı" ovuna çıxdız! Bəlkə elə "separatçı" siz özünüzsüz?

Aidiyyəti qurumlar...

Bu mövzuya toxunmuram, bilirəm ki, bu yazıdan sonra oxucularım bir az da azalacaq, problemlərimiz bir az da artacaq, amma mən buna məcburam, çünki qəzetə qarşı açıq "səlib yürüşü" başlayıb, artıq yazarlarımızı bir-bir "lazımı" yerə çağırırıb, ifadələr alırlar! Kəndlərdə həmən yazarları qorxuzmaq üçün "təni bəqəten" (səni tutarlar) şayiəsi yayılır! Qəzeti çökürmək istəyirlər, zətən onsuz da boğulma həddindəyik, maliyyə problemimiz var, amma pullu Talışlar mənasız proyektləri maliyyələşdirmək ilə məşğuldurlar. Mənə salam verənlərin, telefonuma cavab verənlərin sayı get-gedə azalır, "qəzeti yaşatmaq borcumuzdur" deyənlər, bir "kix" ilə çəkiliblər qınlarına, sanki bu sözü onlar deməyiblər. Saunalara 1000 manatlarla pul xərcləyən, bir arağı 400 (?) manata alan, bir çay dəstgahına bir neçə yüz xərcləyən "talış" qəzetə dəstək olmur, qəzeti əlində belə tutmaqdan qorxursa, demək "aidiyyəti qurumlar" yaxşı işləyirlər, hətta "söz və fikir" azadlığını da saya salmırlar, rəsmi qeydiyyatdan keçmiş, köşklərdə satılan qəzetimizin oxucularını, yazarlarını qəzetdən uzaqlaşdırmağa cəhd edirlər və maraqlısı da budur ki, bunu gizlin yox, AŞKAR edirlər, sanki mənə "KRUCOKDASAN" məsajını verirlər, qorxuzduqları adamı "üstümə" göndərirlər, həmən adam da utanmadan, qızarmadan "məni çağırmışdılar, ifadə aldılar" deyirsə, bu QURULUŞUN bizlərə qarşı BASQISI deyilmə? "Üç Nöqtə" qəzetində "SEPARATÇILAR TƏRƏFİNDƏN BURAXILAN MƏTBU ORQANLAR" yazmaq bizə qarşı basqı deyilmə? Bu dövlətin ərazi bütövlüyü uğrunda sağlamlığımı itirən, RÜŞVƏT verə bilmədiyim üçün dövlətin bütün "qayğılarından" kənarda qalan mən SEPARATÇIYAMMI? Axı biz sizlərə nə etmişik ki, bizi bu cür "gözümçixdiyə" salırsız? Yenə də yazıram: Sizi ANA doğubsa, o ananın DİLİ varsa, demək bizi də ANA doğub, bizim də anamızın DİLİ var! Bunu anlamaq, bunu başa düşmək çətin deyilmi? Anı cəhənnəmdə "mənim yaratdığım MİLLƏTİ, mənim verdiyim DİLİ niyə boğurduz?" sorğusu olacaq, nə deyəcəksiniz? Deyəcəksiz ki, "SƏN səhf eləmişdin o MİLLƏTİ, o DİLİ yaratmışdın..?" Allahın nizamını pozmaq istəyirsiniz? Axi siz kimsiz ki, Allahın yaratdığına "olmaz" deyirsiniz?

Yaşasın və var olsun ŞEYTAN???

İ.S. Oxuculara bir tövsiyyə: Azərbaycanda rəsmən qadağan edilmiş mətbu nəşr yoxdur, istənilən KİTAB, istənilən QƏZETİ çəkinmədən OXUMAQ, ƏLİMİZDƏ TUTMAQ HÜQUQUMUZ VAR! Bu qəzetin "redaksiya heyəti" tək MƏNƏM, kənar yazarları incitməyin, ailələrinə dava salmayın, axı sizin də AİLƏNİZ var və kiminsə ailəsini dağıdanın öz ailəsi daha acınacaqlı dağlar! Bunu unutmayın, Allah gec edir, amma güc edir! Stalin, Bağirov, Pinoçet, Səddam, Qəzzafi, Mübarək və minlərlə başqaları Allahın nizamına qarşı çıxmışdılar, nə Allaha, nə də Onun nizamına bir şey edə bilmədilər, özləri isə "içdikləri qanı laxta-laxta qaytarıdılar!"

"Örkən" və "doğanaq" məsələsi olmasın, bütün bu həngəmlər mənə görədirsə, mən hazır! Cəsarətiniz çatırsa məni tutun, məni həbs edin!

"Mən əzəldən Talış oğlu Talışamsa, Xoşuna gəlmir haram? Talış olmaq cinayətsə, Demək CİNAYƏTKARAM!

Talışinski və Talışxanovlar Azərbaycan ictimai mühitində müəyyən ad-sana, yüksək intellektual mədəniyyətə malik bir nəsilədir. Onlar Azərbaycanın Talış bölgəsində böyük nüfuzla malik olub, əsasən xalqa xidmət göstərmişlər. Azərbaycan ictimai fikrinin inkişafında zaman-zaman böyük rol oynamış, vətənpərvər bir nəsil kimi xalqın dərin rəğbətini qazanmışlar. Talışxanovlar nəslinin parlaq nümayəndələrindən biri də Azərbaycanın tanınmış hərbi və ictimai xadimi Mir Kazım bəy Mir Əli Xan oğlu Talışxanovdur.

Mir Kazım bəy Mir Əli Xan oğlu Talışxanov 1855-ci ilin iyul ayının 17-də Lənkəran şəhərində, hərbiçi ailəsində anadan olmuşdur.

Atası Mir Əli Xan Mir Hüseyn Xan oğlu, anası isə Züleyxa xanım Mir İsmayıl bəy qızıdır, valideyinləri Talış Xanı, general-leytenant Mir Mustafa Xanın nəvələridir.

Mir Kazım bəy ilk təhsilini Lənkəran şəhər üçsınıflı gimnaziyasında almış, daha sonra ailəsi ilə Bakı şəhərinə köçmüş, təhsilini davam etdirmiş və 1876-cı ilin sentyabr ayında realni məktəbin tam kursunu bitirmişdir. Elə həmin ildə də Tiflisdə yerləşən İkinci Dərəcəli Konstantin Yunkerlər Hərbi Məktəbinə daxil olmuşdur. 16 aprel 1878-ci ildə həmin məktəbi bitirərək, Minqrel polkunun praporşiki təyin olunur. 1877-1878-ci illərdə Osmanlı-Rus müharibəsində iştirak edir, müharibədə göstərdiyi şücaətə görə "Tünd bürünc" medalla təltif olunur.

17 oktyabr 1881-ci ildə Qafqaz hərbi məktəbini bitirir. 1882-ci ildə podporuçik, 1883-cü ildə isə poruçik rütbəsinə yüksəlir.

Hərbi nizam-intizamı ciddi riayət edən, birinci dərəcəli atıcı olan Mir Kazım bəy Talışxanov 1884-cü ildə Tiflisdəki Yunkerlər məktəbinə müəllim təyin olunur və eyni zamanda ona ştab-kapitan rütbəsi verilir. Bu məktəbdə bir neçə il dərs dedikdən sonra, 1891-ci ildə Minqrel Qrenadyor polkunun on üçüncü rotasının komandiri təyin olunur.

1896-cı il fevralın 3-də, hərbi vəzifəsini

TALIŞ GENERALLARI

Mir Kazım bəy Mir Əli Xan oğlu Talışxanov

yaxşı yerinə yetirdiyinə görə Mir Kazım bəy Talışxanov 3-cü dərəcəli Müqəddəs Anna ordeni ilə təltif olunur.

1899-cu ildə Mir Kazım bəyə podpolkovnik rütbəsi verilir və o, 119-cu Kolo-mensk piyada alayına komandir təyin olunur.

1900-cü ildə 82-ci Dağıstan alayına, 1904-cü ildə 206-cı Lorqo-Kaqul ehtiyat piyada alayına, bir müddət sonra isə 55-ci piyada batalyonuna komandir təyin olunur.

1904-cü il martın 28-də növbəti dəfə nümunəvi xidmətlərinə görə 2-ci dərəcəli Müqəddəs Stanislav ordeni ilə təltif olunur.

1903-cü ildə Qafqaz hərbi dairə məhkəməsinin üzvü seçilir.

Rusiya ordusunda uzun müddət xidmətinə görə 1904-cü ildə Rusiya çarı Aleksandrın xatirə ilə təltif olunur, Çar Rusiyasının müxtəlif şəhərlərində-Minskə, Məgilyovda, Qroznıda, Sibirdə hərbi xidmətdə olan və uzun illər orduda qüsursuz hərbi fəaliyyət göstərən polkovnik Mir Kazım bəy Talışxanov 1914-cü ildə GENERAL-MAYOR hərbi rütbəsi verilir. Elə həmin ildə də birinci dünya müharibəsi başlayır. General Mir Kazım bəy Talışxanov bu vaxt Nikolsk-Ussriyel şəhərində yerləşən üçüncü Sibir atıcı polkunun komandiri vəzifəsində qulluq edirdi.

Zəruri haşiyə: Generalın qızı Züleyxa xanım Talışxanov öz xatirələrində yazır: "Yadımdadır, o vaxtlar inqilabi iş üstündə "Potyomkin" zirehli gəmisinin heyvəti Sibiri sürgün edilmiş, bizim qonşuluqda ki qəsəbədə yerləşdirilmişdir. Komandirlər onlara xırda bir səhvə görə ağır və dözülməz cəza verəndə, atam onlara havadar dururdu. Hətta bir neçəsini ölüm

cəzasından belə xilas etmişdi. Ucaboy, enlikürək matroslar atamla çox hörmət-izzətlə görüşürdülər. Onlar küçədə atama rast gələndə qurşağa qədər eyilər, "Əlahəzrət, səxavətiniz həmişə var olsun! Kölgəniz bizim əzabkeşlərin üstündən əskik olmasın!"- deyib, yolun qırağına çəkilər, lal-dinməz dayanardılar. Atam isə güllümsüyüb, onlara yanaşar, əl tutar və "Bu qədər təzim etmək nəyə gərəkdir?" -deyib, kədərlə köks ötürərdi."

Müharibə başlayan kimi ailəsini - həyat yoldaşı Məsumə xanımı (Məsumə xanım Borcalı mahalının saray müşaviri olan Ağa bəy Yadigarovun qızıdır) və dörd övladını - oğlu Mir Əli bəyi (9.09.1895-?), qızları Sara xanımı (7.02.1890-1976), Liyabəyim xanımı (8.02.1891-?) və Züleyxa xanımı (3.08.1892-?) Tiflisə yola salan Mir Kazım bəy Talışxanov, öz polku ilə müharibəyə yola düşür.

1916-cı ildə istefaya çıxan general Tiflisə, ailəsinin yanına qayıdır.

İstefaya çıxmasına baxmayaraq general-mayor Mir Kazım bəy Talışxanov yenə də işsiz dayanmır. Elə həmin ildə Azərbaycanlı digər general-mayor İbrahim ağa Vəkilovla birlikdə "Qafqaz Müsəlmanları Xeyriyyə Cəmiyyəti"ni yaradırlar. İbrahim ağa Vəkilov cəmiyyətin sədri, Mir Kazım bəy Talışxanov isə onun müavini seçilir. Onu da qeyd edək ki, generalın qızı Sara xanım Talışinskaya (7.02.1890-1976) "Qafqaz Qadın Müsəlmanlar Xeyriyyə Cəmiyyəti"nin yaradıcılarından biri və onun xəzinədarı olmuşdur. Sara xanım nəinki Talışın, həm də Azərbaycanımızın fəxr edəcəyi bir qadındır.

Tiflisdə yaşayan general-mayor İbrahim ağa Vəkilov öz oğlu Faris üçün Mir

Kazım bəyin qızı Liyabəyim xanımı alır.

General 1918-ci ildə Bakıya qayıdır. Sonra isə Lənkərana gedib, doğulduğu yurd yerini gəzir, doğmaları ilə görüşür. Ele bil ki, ona təzə həyat bəxş olunur, Talışın təbiəti onu cavanlaşdırır, yaşlı olmasına baxmayaraq, özünü gümrah hiss edir.

Tanınmış tədqiqatçı-jurnalist Gülməmməd Məmmədzadənin məqaləsində "Ordenli general, xeyirxah insan" kimi təqdim edilən, Mir Mustafa Xanın general nəticələrindən biri, görkəmli hərbi və ictimai xadim Mir Kazım bəy Talışxanov 1938-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Mən düşünürəm ki, Talışın və Azərbaycanın fəxri olan, general Mir Kazım bəy haqqında sənədli film çəkilməli, onun ömür yolu tədqiq edilməlidir. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı bilməlidir, fəxr etməlidir ki, Azərbaycanın, Talışın Talışxanov soyadlı generalları var! Bu generallardan biri də Mir Kazım bəy Talışxanovdur.

Mənbələr:

1. Qafqaz təqyimi-1917 ci il. (Gürcüstan Mərkəzi Arxiv).
2. Ş. Nəzirli: "Azərbaycan generalları".
3. Azərbaycan Mərkəzi Arxiv
4. Rusiya Mərkəzi Arxiv
5. Züleyxa xanım Talışxanovun xatirələri.
6. G. Məmmədzadə "Lənkəran mahalının sərkərdələri"
7. E. İsmayilov: "Geneologiya Talışinskix i Talışxanovix"
8. M. Əliyev "Mir Kazım Xan Talışinski" "Ulduz" jur.1982.
9. Ş. Nəzirli "General Mir Kazım bəy Talışxanov" "Bakı" qezeti,1989-cu il.

Razzaq Xansuvarov Talışxanov

Xanəli Tolış-72

Talış xalqi şair Xanəli Tolışi (Ağayev Xanəli Şirəli zadə) 02.03. 2012-nə tarixədə 72 sin təmom bedə. De monasibəti bə çəmə siprişi xəşəconəti orzu kardedəmon, çay "Şinə çay" kitabiku vijnəyon edaşəmon bə hurmətinə bahəndon.

TINIM PİDƏ

(həşt hucəynə pencli)

Vəse, anə əzob mədə,
Bə boğ beşi qədə-qədə,
Dimə kukon otəş qətə,
Muəxolonı qitə-qitə,
Tinim pided, tinim pided.

Çoknə çımı dili hande,
Çe rə zine bəti bande?
Lıputoni şoni kandi,
Bəti çımı dil dəvitə:
Tinim pided, tinim pided.

Bivot botu ki nim həni?
Bı boğədə qinim həni.
Səyku bə po tinim həni,
Conim boşu eşgi jide,
Tinim pided, tinim pided.

PULE, BIZIN

(həşt hucəynə vaqirinə çoli)

Dil şobikə pule, bızın,
Kəy xobikə pule, bızın.

Çənə bedə, hejo pided,
Də həvəsi dilən jide,
Har vıradə bə çəş çide,
Roy ro bikə pule, bızın.

Bə dilon zu, ğivvə bida,
Bo vey kəson dodo bedə.

İqlə zəə çı iqlə dədə
Bəd, co bikə pule, bızın.

Heste, ələlə bələ bəbe,
Nıbo, bələlə ələlə bəbe,
Şinə sıxanı tel bəbe,
Jıqo bikə pule, bızın.

Tarif məkə vey bomino,
Çan bəfəri diryə zono,
Ruji tını Xıdo tonə
Rısvo bikə pule, bızın.

Bə luz bəhə, kam to bikə,
Boy qıləy səğır şo bikə,
Vey odəmi çı robikə,
Cındobikə pule, bızın.

HƏYİF Kİ, ŞERONİM YƏTİM BƏMANDE

(yonza hucəynə çarpozə ğafiyəynə çoli)

Ruji az bəmərdem, dınyoku bəşem,
(Vaxt bome bərəse, maq yolə bande.)
Nılə doy bınədə bə xok ebəşem,
Həyif ki, şeronim yətim bəmande.

Boy mını məzinən şerədə noşi,
Çımı dili sıxan- bilbili arzuon.
Çil sore nıvışdəm turki, tolişi;
Əmedə bə koğəz çe dili arzuon.

Du ni, çığım vındə, əvim nıvışdə,
Bə səm vey dard-bəlo, vey otəş omə:
Çəşim damə peysə bəvim nıvışdə,
Bəki noxoş omə, bəki xoş omə.

Şerim- kədə mandə reçinə kinə,
Pul bıbo çap bıkəm, millət bahandı,
Kosibə balonku ni jəqo hınə,
Az çoknə bıkəm ki, dilim nımandı.

Kəynə syo tulışə bənom iştə səy,
Şeronim bəməmə çoyli rəfədə.
İnsofe, şeronim bıkuy bəştə səy,
Bənə mi əbədən bihitin kədə?

Ruji tanbakam az maqi soxə səy,
Məvotən, ha şair, dardon bə çandə?
Balonim oğtə bəznen iştə səy,
Həyif ki, şeronim yətim bəmande.

İŞTƏNİ QİN KARDEDƏM

(haft hucəynə çoli)

Har sıxanı şin bedə,
Dardı-sərim qin bedə,
Kəynə tını vındədə
İştəni qin kardedəm...

Bəti nim hiç vıradə,
Dionı mını biredə.
Çəşoni har siredə
İştəni qin kardedəm...

Bə ro şədə nam bıpo,
Bıbuy qıləy şam, bıpo.
De əğyori kam bıpo,
İştəni qin kardedəm...

İştən viliş, vil məvə,
Bo didori dil təvə!
Rast omeədə vəbəvə
İştəni qin kardedəm...

Məhbubəti bə nome,
Muyəxolon şosome*.
Çəşoni bə yod ome-
İştəni qin kardedəm...

Tı çımınış, ki bıboş,
Xoşə demə i bıboş.
Xanəliki si bıboş,
İştəni qin kardedəm...

* şosome-(bejoni nom)

ĞƏZƏLON

Bəkəşem çənə cəfo, ha bebəfo?!
Nıkarde bəmi bəfo, ha bebəfo!

Damedə çəş bə çəşi, dil bə dili,
Boçi zay kardedə həvo, ha bebəfo!?

Çəmə koy bərhəm bikə ki be jıqo?
Əçəyən dil bitəvo, ha bebəfo!

Nıkarde mını bəqəm, doğ jəy bəmi,
Bə çımı hanən məvo, ha bebəfo!

Pidəmə çe yodədə bəkəm tını,
Dil demə qətdə davə, ha bebəfo!

Yarəsə bə Xanəli yarə məjən,
Və məkə bə Gızlıvo, ha bebəfo!

Kınəlim, tojəş hələ, vil obəkəş çimbəçəton,
Də nozi can cıvoni cındo bəkəş çimbəçəton.

Ovşumış çordə şəvə, qırdə dimiş, vey reçiniş,
Məhbubə əvəsori şəy tanbəkəş çimbəçəton.

Peşomə eşgi honi qılqılə ov, çəş qiledə,
Də çəşon çan nəfəri kəy xo bəkəş çimbəçəton.

Əndomı bəxtəvərə, muəxolonı çəy səpeye,
Əvonən larzə qətə, şəy-şəy bəkəş çimbəçəton.

Xanəli Tolış esə piən bıbo, vi ni hələ,
Boy əqəm çəş bıjənəş, xətə bəkəş çimbəçəton.

Çəşədə sofə honiş, tolişə kinə.
Reçiniş, tojə şoniş, tolişə kinə.

Canqədəy dimə kukon de sıvə vil,
Kon nənə iqlə coniş, tolişə kinə.

Ki mını vındə əqəm əşdə-poyədə,
Noxəşon də dəmoniş, tolişə kinə.

Əvəsor başu qorə rə omə imsor,
Ha kəsi məhrıboniş, tolişə kinə.

Bəti nez iştı palyo mande bəy xoşə,
Lokədə tatə nuniş, tolişə kinə.

Xanəli, nıko i ruj mını məzəmmət,
Bəvotəş: çımı coniş, tolişə kinə.

Az oməm bə vındemon, kəynə bomeş?
Çımı dardi do-dəmon, kəynə bomeş?

Xəbə saydın bəniku: Kəynəy vəyə?
Ha ruj, ha şəv odəmon, kəynə bomeş?

Bə dilon kardedə ro eşgi otəş,
Evəşim, sutim, əmon, kəynə bomeş?

Bə çəşim, dəvardədə şəv çe nimə,
Hitə ov, hitə doon, kəynə bomeş?

Boy detə təm bıqətə har sahatım,
Lıputon səpeysə şon, kəynə bomeş?

Bəştə eşgi sodiğey im Xanəli,
Əbini hiç pəşimon, kəynə bomeş?

Heste bı condə çənə con, bəvotem con bə çəşon,
Mandə mot çı sə-bə sə Azərbəycon bə çəşon.

Kardedəm fik çənədə tı anədə boçi şiniş?
Kəşəşe iştı moə ğasbi tojə şon bə çəşon?

Məhbubə kinon həmmə bı Tolışə məhələdəy,
Band bədan bəçəy qonış vey cıvonə zoon bə çəşon.

Rujbərui xo bıkəşən çe Xanəli Tolışi kəy,
Zındəmon tersedəni, ğıbone çəy con bə çəşon.

In tərcümə boəmərə İradə xanım viğandəşe, muğaddəsə kitobon bə Tolışi peqordne çənə çətin bibu, ənən lozima koye. Bə qornə əmə qəzetədə bə tərcümon vərə bədomon, inşaalah ki, çu Xido viğandə kitobon həmmə bə handəkəson Tolışi zivonədə bəresnemon

(əvvəlş navminnə numrədə)

156. İştə kufri hicubətədə iyan bə Məryəmi yolə bihton vote qorənə. 157. Bəştə votəyon qorənə ki, "Əmə kiştımone Allahi rəsul Məryəmi zoə İsa". Əvon nə kiştışone əv, nəən jəşone bə çomex. Im boəvon əncəx qıləy fəfəbe. Ə kəson ki, rıxnədən bımədə, əvon şəkəbəlun bi barədə. Çəvon nişone bi barədə hiç qılə zınəy, əvon əncəx zənn kardeydən. Həğiğətədə əvon nikiştışone əv. 158. Çəvon votəy ni! Allahi rost kardəşe Əv bəştə dərqo. Allah zumandə hikmətmande! 159. Əhli-kitobo hiçki nibəbe ki, nav marde imon nıvə Bəy. Ğiyoməti ruji, esə boy, Əv şoydəti bəkardə bəçəvon vəynə. 160. Bə yəhudiyon hərom Kardımone sıftə hələl biə pəkə neməton, bəçəvon zilmi iyan Allahi royku ve odəmon dəqijniye qorənə. 161. Rışvə səşone, halınci Əmə ğədəğən kardəmonbe əv. Behəx-behəxi hardışone insonon molon. Şiddətinə qıləy əzob Bədomon bə çəvonə biə kofiron. 162. Qıləy yolə əcr Bədomon bə çəvonə elmi biniçip

Xosə bahandon! Pokə vırədə binən im rujnomə. Xido kəlimon nıvıştə bedən iyo

ĞIRON

SURƏ 4 MOYNON (ƏN-NİSƏ) Nozil bə Mədinədə 176 ayəy

zınəkəson iyan mominon imon bəvarden Bəti nozil biəy iyan bə İştisə bənav nozil biəyon, bəvotən iştə nımojon, bədon iştə zəkoton, imon bəvarden bə Allahi iyan Axirəti ruji. 163. Əmə viğandımone Bəti vəhy, çoknə ki Viğandəmonbe bə Nuh iyan peş bəy omə peyğəmbəron. Vəhy Viğandımone bə İbraymi, İsmoyli, İsaği, Yaqubi, Əsbati, İsa, Əyubi, Yunisi, Haruni iyan Suleymani. Bəxşımone bə Davudi "Zəbur". 164. Çımı bənav qəp Jəmonə Botu kali peyğəmbəron əhvoloton, kəliyon ne. Allahi qəp jəşə de Musa de sıxanı. 165. Əmə viğandımone peyğəmbəron miydədə iyan de əzobi ətorsın ki, peş peyğəmbəron nımandı qıləy vonə bə Allahi vəynə. Allah zumandə hikmətmande! 166. Lakin Allah şəhodət doydə deştə elmi Bəti enovniyəy, mələkonən şəhodət doydən. Allah vəs kardeydə vəkili ğəzinə! 167. Həni eqiniyan bə qıləy niğilə zəlölət ə kəson ki, kufri kardeydən iyan dəqijneydən [insonon] Allahi royku. 168. Allah nibəbaxşə iyan səbəro əkəni ə kəson ki, əvon kufri iyan zilm kardeydən. 169. Sı-

voy cəhənnımı roy. Əvon zol bəmandən əyo. Im isə ve hostone Allahiro! 170. Ha insonona! Şımə Rəbbiku bəşmə de həxi oməy peyğəmbər. Jəqobu, imon biyon! Im boşmə xəye. Qirəm kufri bikoşon, həğiğətən Allahin osmononədə iyan zəminədə biə harçi. Allah harçi əzin iyan hikmətmande! 171. Ha əhli-kitoba! Marzi peş məbən iştə dinədə. Allahi barədə bi-votən əncəx həxi. Həğiğətən Allahi rəsule, Çəy bə Məryəmi rəsə kəlimatey, Çəyku qıləy rufe Məsihi Məryəmi zoə İsa. İmon biyon bə Allahi iyan Bəçəy Rəsuli. "Seli" məvotən. Sə bıkən imi. Im xəye boşmə. Allah iqlə ilahe həğiğətən. Boəy diyəroəy Çəy əğili bə. Allahin osmononədə iyan zəminədə biə harçi. Allah vəs kardeydə vəkili ğəzinə! 172. Məsihən, nezo mələkonən ar əzinin boştə Allahiro ğul be. Ki boştə ar bizno Bəy ğolliğ karde iyan ğudədə biko, Allah cəm bəkardə İştə huzurədə əvoni həmməy. 173. Ə kəson ki imon bəvarden iyan salehə əməlon bəqəten, Bədo bəvon çəvon əcri, ziyod Bəkardə çəvon fəziləti. Ə kəson ki ibodəti ar bəznen boş-

tə iyan ğuddə bəkardən, bəvon Bədo şid-dətinə əzob. Əvon pəydo karde əzinin sı-voy Allahi hiç qılə dust iyan koməq! 174. Ha insonona! "Burhan" omə şımə Rəbbiku boşmə. Əmə viğandımone boşmə qıləy sofə nur! 175. Bə Allahi imon vərədəkəson iyan Çəyku ğoym-ğoymi dəçikəkəson hukman Dəbəğandə bəştə rəhmət iyan lutf. Əvoni səbəro bəkardə Bəştə sərostə ro! 176. İştiku piyeydəşone fitvo. Vuji: "Allah jıqo fitvo doydə pış iyan fərzəndiş nıbə odəmi barədə: -Fərzəndiş nıbə, iqlə hovəş biə şəxs mardəbu, bəy rəseydə çəy merisi nımə. Fərzəndiş nıbə qıləy jen mardəbu, boəş çəy vorise. Vəfot kardəkəsi hestışbu dıqlə hovə, bəvon rəseydə merisi seədə dı poə. Vorison qıləy boə iyan qıləy hovənbu, bə hovə rəşəy dı misil rəseydə bə boə". Allah imoni bəyon kardeydə bəşmə ki, dəniqijyoşon. Allah harçi əzine!

İradə Məlikova

iradamalikova@mail.ru.

(əvvəlş navminnə numrədə)

6

İnsonon dəqardə iyan ovbarz

1 İnsonon dəmandin bo ve bey zəmini dimisə iyan moəku bin çəvon kinon. 2 Bəvədə Xido zoon bənen vey rəçinin çə insonon kinon iyan jen kardışone boştə iştə bəqəm kardə har qılə kinə. 3 Rəbbi votışe: "Çımı ruf zol nibəmande insonədə, çumçiko əvon əncəx andomin. Çəvon umr bəbe sadı vist sor". 4 Dıjdə odəmon jıyeydəbin zəmini dimisə həmonə dovrədə iyan Xido zoon çə insonon kinon sə, çəvon fərzəndon bə dınyo omə dovrədə. İmon ğədimə dovrə ğəhrəmonə iyan nom-sandinə odəmonbin. 5 Rəbb vindışe ki, veyin çə zəmini dimisə biə odəmon şəre əməlon iyan har vaxti bə bevəci səbəro beydən çəvon dilonədə biə fikiron iyan niyəton. 6 Əv pəşimon be ki, soxtəşə insonon dınyoədə iyan ğərəğəydi qətışe iştə dıldə. 7 Rəbbi votışe: "Bəmolem zəmini dimiku İştə ofəyə insonon, imi bəvarden de insonon bə ico, bə həyvononən, luzəfirs kardəyonən iyan pərəndonən sə, çumçiko Az pəşimon bəmə əvoni soxtə qorənə". 8 Əncəx Nuh lutf pəydo kardışe Rəbbi çəşədə. 9 Jıqoye Nuh tarixə:

OFƏYEMON

7

Nuh salehə iyan iştə nəslə dıldə benoxsanə qıləy odəmbə. Əv şeydəbe de Xido. 10 Nuh beşe seqlə zoə: Sam, Ham iyan Yafəs. 11 Əncəxən çə Xido huzurədə dəqardəbin dınyoədə biə insonon iyan dınyo pur biəbe de zori. 12 Xido vindışe, imha zəmini dimədə biə insonon həniyan dəqardən, çumçiko dəqijniyəşəbe iştə ro dınyoədə biə həmə bəşəri. 13 Xido votışe bə Nuh: "Rəsəşə oxoy çımı vədə biə həmə bəşəri, çumçiko dınyo pur biə deçəvon zori. Əve Az məhv bəkardem əvoni, de dınyo bə ico. 14 Boştə tumo bıkə qıləy qəmi qofərə doo, tumo bıkə otağon çəy dıldə, ğıy biyon bəçəy səpe dıldətono iyan bentono. 15 Qəmi jıqo tumo bıkə: sesa qəz çəy dırozi, pencə qəz çəy hovuji, si qəzən bibu çəy bilindi. 16 Pencə okəyş çə qəmi səpeku i qəz saru iyan yano bınəyş çəy bəy. Çə qəmi bıbuşə se mərtəbə: qıləyni jıyədə, qıləyni miyonədə, qıləyniyən səpe. 17 Diyəkə, Az ğərg bəkardem zəmini dimi de ovyəzə ovi ki, məhv bibun osmonon jıyədə jimonə nəfəs biə həmə coninon iyan bəvarden zəminisə biəyon həmməy. 18 Əncəx deti dəbəstəydəm İştə əhdi. Tı pəbənıştəş bə qəmi deştə zoon, jeni iyan vəyuon bə ico. 19 Pənşəndiş bə qəmi həmə həyvononə, coninə məxloğono qiti - niyə iyan moə ki, səğ bımandın deti bə ivrə. 20 Səğ bımandın votəynə, bəştə curon qorənə pərəndon, həyvonon iyan zəminisə luzəfirs kardəyon har qıləyniyədə qiti bome iştə tonə. 21 Həməçinin peqət qırdə bıkə iştə tonə har curə zımhər ki, bibu iştə iyan çəvon hard". 22 Nuh kardışe har çiy: roşişə bə vırə, çoknə Xido əmr kardəşə bəy.

1 Rəbbi votışe bə Nuh: "Tı dəşi bə qəmi deştə xıyzonə həmməy, çumçiko saleh vindime əncəx tı İştə vədə m bəşəri nəslə dıldə. 2 Peqət deştə har pəkə həyvonə niyə iyan moəo haft qit, har mırdələ həyvonə niyə iyan moəo i qit. 3 Həməçinin peqət osmoni pərəndon niyə iyan moəo haft qit, bıdə biyiyi çəvon nəsil həmə zəmini dimisə votəynə. 4 Çumçiko haft ruji bəpeştə Az voş bədom voye bə zimin çil ruj-çil şəv iyan məhv bəkardem İştə soxtə həmə coninon zəmini dimədə". 5 Nuh bə vırə roşişə har çiy, çoknə Rəbbi əmr kardəşə bəy. 6 Nuh hestışbə şəşsa sin zəmini dimisə ovbarz beədə. 7 Nuh, çəy jen, zoon iyan vəyuon ivrədə penıştin bə qəmi ki, pərxın ovbarziku. 8 Pokə həyvonon iyan mırdələ həyvonon, pərəndon iyan həmə zəminisə luzəfirs kardəyon 9 niyə iyan moə qılən qit-qit oməyn Nuh tonə dəşin bə qəmi. 10 Haft ruji bəpeştə ovəzi ovon ru bin bə zəmin. 11 Bə vaxti - Nuh umri şəşsaminə sori, dıminə manqi havdəminə ruji de tovi peqıləyn niğiliyədə biə həmə yolə ovə səvonon iyan obəyn osmoni pencon. 12 Voş voəy çil ruj-çil şəv zəmini dimisə. 13 Hejo həmonə ruji penıştin bə qəmi Nuh, çəy jen iyan çəy zoon- Sam, Ham, Yafəs iyan çəy seqlə vəyun. 14 Deyəvon bə ico penıştin bə qəmi har curə kəşəni həyvon, har curə soy həyvon, har curə zəminisə luzəfirs kardəy, har curə osmonədə pərə conin iyan har curə pərəndon: 15 oməyn qit-qit Nuh tonə penıştin bə qəmi jimoni nəfəs biə həmə coninon. 16 Dəşin bə qəmi çə həmə həyvonon niyə iyan

moə qılən Xido bə Nuh əmr kardə ğaydədə. Rəbbi edəşə çə qəmi bə çəvon dumotonə. 17 Ovbarz be zəmini dimisə çil ruj, ov ziyod be, rost kardışe qəmi zəminiku səpe. 18 Ov vey səpe rost be, eqətışe zəmini dim, qəmi dəmande bo sinov jəy ovi dimədə. 19 Ovi jıqo qətışe zəmini dim ki, bə ov ğərg bin osmonon jıyədə biə həmə barzə bandon. 20 Ov ponzə qəz rost be çə bandon bəşonsə, edəşə əvon. 21 Məhv bin zəmini dimisə hərəkət kardə coninon həmməy - pərəndon, soy həyvonon, kəşəni həyvonon, zəminisə luzəfirs kardəyon iyan həmə insonon. 22 Həmməy mardin hışkiyədə jıyə, bukədəş jimoni nəfəs biə coninə məxloğon. 23 Rəbbi məhv kardışe zəmini dimisə biə həmə coninon: insononku qətəşə toşə həyvonon, luzəfirs kardəyon iyan osmoni pərəndon; məhv be zəmini dimədə har çiy. Səğ mandin iqlə Nuh iyan deəy bə ico qəmiyədə biəyon. 24 Ovi hıkmronəti kardışe zəmini dimədə salı pencə ruji dıldə.

8

Ovbarzi oxoy

1 Xido bə yod vardişə Nuh iyan deəy bə ico qəmiyədə biə həmə kəşəni həyvonon iyan soy həyvonon. Xido viğandışe vavaz bə zəmini dim, ov dəmande bo kam be. 2 Bastə bin niğiliyədə biə ovə səvonon iyan osmoni pencon, voş omande. 3 Ov de fatxəşi okıriyəy zəmini dimo, ov kam be sadı pencə ruj dəvardə bəpeştə. 4 Qəmi mande band Araratədə haftminə manqi havdəminə ruji. 5 Ov okıriyəy toşə daminə manqi, bandə bəşon çiyəyn daminə manqi iminə ruji. 6 Nuh okardışe iştə tumo kardə qəmi pencə çil ruji bəpeştə, 7 vadoşə qıləy lo; lo pəray şe, səkuyəşə har tərəf zəmini dimədə toşə ovi hışk be. 8 Nuh bi səfə vadoşə qıləy kafte ki,

bızni ovi zəmini dimo okıriyəy-onıkiyəy. 9 Əmma kafte pəydo nıznəşə karde qıləy rohətə vırə bo niştə, əve oqarde oməy çəy tonə bə qəmi, çumçiko ov hestbe hələ həmə zəmini dimədə. Nuh dıroz kardışe iştə dast, qətışe kafte, bardışe əv bə qəmi - iştə tonə. 10 Əy çəş kardışe həniyan haft ruj, iyan vadoşə kafte, həni kafte onıqarde çəy tonə. 13 Ov hışk be zəmini dimədə Nuh umri şəşsa iminə sori iminə manqi iminə ruji. Nuh rost kardışe çə qəmi əyvonə, vindışe zəmini səpe biə ovi hışk be. 14 Qırd hışk be zəmini dimədə biə ov dıminə manqi vistı haftminə ruji. 15 Xido votışe bə Nuh: 16 "Tı beşi qəmiyə deştə jeni, zoon iyan vəyuon bə ico. 17 Bekə bə benton deti biə həmə coninon - pərəndon, həyvonon iyan zəminisə luzəfirs kardəyon. Bıdə pəvilo bıbun bə zəmini dimi iyan heyve bıbun zəmini dimisə". 18 Nuh beşe qəmiyə deştə jeni, zoon iyan vəyuon bə ico. 19 Bəştə cinsi qorənə dastə-dastə tərəq kardışone qəmi həmə həyvonon, luzəfirs kardəyon, pərəndon iyan zəminisə jıyə həmə coninon. 20 Nuh bə Rəbbi tumo kardışe qıləy ğırbonqo. Əy peqətışe har curə pəkə həyvononədə iyan pəkə pərəndonədə, edəştışe əyo sute ğırbon. 21 Bə Rəbbi rost be xoşə bu çimiku, Rəbbi votışe iştə dıldə: "Diyə məkə ki, hejo yavəy cıvonətiku jıqo insoni dıldə biə fikron, ikərən lənətin nibəkardem zəmini dimi bə insonon qorənə. İkərən məhv nibəkardem bənə esətnə həmə coninon. 22 Dınyo çənə bımandı Kaşte-qıl, tati-sard, Toviston-zımiston iyan şəv-ruj Nibərəşə bə oxoy".

PIƏ SEYDİ OCƏĞ

Camal Lələzov

Vey həftoği bardəm ki, sovi Xıdo hiçki Pıə seydi bə Tolışo məkon- bə Ğızlovo di kəynə, çoknə ome zinedəni. Dədə-bobo votəyon nəslbənəsl bənə əfsonə, rəvəyətə bə çəmə xəyol, fikfami ovaşdə. Çe Pıə Seydi işən həxə tarix çı votəyon dilədə qin bı. Əncəx vey şukur bibu bə Xıdo ki, çe Pıə Seydi, çəy boon ğəbon əsrbəsr əziz qətə bı, ehtırom nişo doə bı, bənə bovə, etibo abidə çe sa-sa xəto-bəlonku oqətə bı, hıfz kardə bı, bı rujon rosniyə bı.

Məclisonədə raviyon qəp jəydən ki, 500-700 sor bənav İroniku bə Tolışi vilayət çə qılə möminə səydə boə omedə. Bənə Nəsimi hurufiyə dəvuşon diyorbədiyor nəvə səydə boon bin behiştə mislə quşədə- Tolıştonədə mıddətə jiyedən, cəmatə arədə çəmədə, kuşış kardedən. Çıvrə mivə boğon bənə Tuba bin (behiştə do), çıvrə honiə çəşmon bənə Zəməmi bin (Məkkə nezi çol); Səydə boon bə rujon bə ətrofə diyon, obəon ənəvinbən, bə odəmon har dardı mələ-çorə əkəynbən. Həm lıgmonəti, həm mələvəti əkəynbən, cəddonə qırdə əkəynbən...

İn çəqlə səydə boon iyo ənə izzət-hürmətin bedən ki, oxoyədə cəmat bəvon lo-vəvon eqinedən:

-Bəs ha çəmə səydə əğon, şıməni çıyo vanibədomon. Xəyimon deşmə dasti bərgəror bedə, çəmə şəriən şımə bə ro doydəşon. İmom- peyğəmbəri buy əmə şıməku səydəmon.

İm çə qılə səydə boə cəmatə dilədə omə bəfo, sədoğətə vindedə, dılışon bə vəcd omedə. Bə jıqə sədoğətə xıdmət kardə bəştə fəxr zındən. İyo mıddətə mandeyən rozıyətə doydən...

Sınıə piyəmerdon esən qəp jəydən ki, kanə əronədə çəmə vıronədə Seyd-Peyğəmbəri avlodon kam-kam əbin. Seydi nıbə di cəmat çe peyğəmbəri nəslıku bəhrəmənd beyro ənəvin qıləy səydə pəydo əkəyn, əvəyn bəştə vıron, boəy har curə jımonı şərait əsoxtın, həmonə səydi sipiriş əvinin iştə arədə, dəçəy votəy əşt-nışt əkəyn, çəy nəfəsıku, çəy islami ruşnəku kamiyəb əbiyn.

Pentono çe həxədə sıxan okardə bı çə qılə səydə boon sıftə-sıftə iqlə mənzilədə, iqlə diyədə jımon kardən. Peşə ətrofə dıyonədə bə səydi, bə lıgmonı, sipirişi ehtıyocı bə nəzə səydən. Qıləy boə mənzil

qətedə hamsiyə diyədə-- Səydoədə, əyo jımon kardədə. (Qıləy fərziyə heste ki, hejə bə Seydi nom bə di Səydo bə votəşone) Dıminə boə Akoni (Ərkivan) di tərəfo jıyədə- esətnə Qədə Mələbə diyədə. Seminə boə çe Ğızlovo di jinə sədə, Çominə yolə boəən Ğızlovo di penə sədə tobə umri oxoy ğərol qətedən, jiyedən.

Qıləy məğom heste, vey marəğine: Esə çe Pıə Seydi ğəb çı Ğızlovo di kobıstoni səmtədəy, təxminən 1-1,5 km məsofədəy. Diyədə tojbətojbə dutə bı kəon şe-şe jəqə hərəkat kardədə. Navko Sovet Hukməti vaxtonədə ğəb mandəbe Peşkonə sey (nohor) miyonədə. Ğəbi se(l)ı miyonədə mande vey təcubə köye. Əncəx çe niğiliyədə fik kardədə tarixi həqiqəton bə dim beşədə. Çe Azərbaycanı Tarix İnstitutı Mığon-Tolış arxeoloji kəndemənə dastə in əraziyədə bə dast vardə madı-tarixi nımunon nişo doydən ki, in çəşə təylə zəminonədə- məzəonədə ğədimə devronədə qurə jiyemon bı.

80 sınıə Qulhəsən mamu (Nəsirov) qəp jəydə ki, çe Pıə Seydi ocəği Həşipemə tərəfo navko qıləy lek (tukə kaştemonə hi) hestbe, bəy Soğəli lonə lek votedəbin. Həmonə vıvə de traktori kotəni romədə çə vıvəku soğəliyə poə, çe qılıyo tumu kardə bı ğəbon tikəyon(vəsəlon) beyəşi, hətta əyo dı-se kərə hımbə-xımbən beşəbe.

İyo navko qurə jımon bı ki, Pıə Seydişon iyo dəkəndə. (Xəlg iştə ziyarətqoon iştəku bə diyəro emibəğəndə) Peşonə əronədə həmon ərazi bə ğarətə dıçə bı səbəbə cəmatə çıyo kuç kardəşe.

Pıə Seydi ğəb navko məzə- kaştə hi, esə kəşən votə vıvədə mandə.

Az yolonku məsəme, esəton diy sınıə odəmon təsdiğ kardedən ki, Sovet Hukməti devrədə di se(l) çənədə de ovi pur bəbiyə, ov Pıə Seydi ğəbi cənəqətə. Ov ə ğəbi iştə jiyədə dənəonəyən. Yolon çənd kərə bımi şoyd bıən, hətta kəşənı bezıvənə həyvonon zımostonədə, sardədə bə darə məcol eqinedə bə Pıə Seydi ğəbi pəno əbəyən.

... Zəmonə dəvardədə. Çə qılə boə hay qıləy diyədə bə zəmin aspardə bedə. Həminə ğəbon ziyarətqo bedə bə noxəşiyon, bə hacət piyəkəson... Qəp jəydən ki, cımə şəvon çənd kas şoyd bı astovon (Xıdo zinedə kom astovon) in çə qılə səydə boon ğəbi həvoədə ziyarət kardədə, nez şıpiyəsi çı ğəbo bə ğəb ruşnə şədə. Esə Ğızlovoədə jımonbıqə Qulhəsən mamu (In merd 2005-nə sori noyabrə manqıku bə Pıə Seydi ocəği betəmənnə xıdmət kardədə) çı həğğətə şoyd bı. Qulhəsən mamu qəp jəydə ki, pokə cımə şəvon qıləy astovə çe Xəyli (Səydo bə) tərəfo rost bedə- omedə bə Ğızlovo di jinə sədə bı İsrəfilı (In merdən ğızlovoje) soədə dəkəndə bı dıminə səydə ğəbi ziyarət kardədə, çəyo oqardədə bə Pıə Seydi ğəbi tərəf, çəyoən bə Akoni di- Mələobə di səmt ro kardədə. Votedən: İyoən Səydə

boon qıləy ğəb hestışone.

Rəhmətşə pıəm Şırelı lələ Ağayev (1910-2010) dəvardə əsri 40-50-nə soronədə 22 sor bı tərəfonədə ko kardəşe- şartukə brığədir bı. Əvən qəp əjəni ki, çəndi çənd kərə rast qınyə bə astovon çı ğəbon səpə hərəkat karde vındəşe. Hətta i kərə bə şəv peştə bəy ruşnə dətəvədə jıqəş zınəbe çəy brığədirə həmrən dəy zər-fət kardedən. Vanq kardəşe əvon: "Zə, Oruc, Zə, Kişi, tınışon?" Peşə bəşə dəşəbe ki, həminə ruşnə Pıə Seydi ğəbisə bə dəvətə omə ruşnəyən.

Çı Pıə Seydi ocəği hikməton veyin. Çəy mecuzon esəton nəvedə qəvonədə.- Məsələn, çəmə diyədə Qulməli (Qulaməli) nomədə qıləy merd bı. Sori zımoston bərk omedə. Qulməli kədə ezım sə bedə.- Təvə peqətedə şədə çı Pıə Seydi ğəbi ətrofo rost bıə siyoqılə, vıyə doon bıbırı. Təvə i-dı kərə bə qıləy do bını jəydə, bə çəy quş sədo omedə: "Zə, dast oqət, doy məbır". Qulməli dast oqətedə, bə ətrofi quş doydə: "In sədo bıqə kibu?" Edəsədə jıqə-jəqə, hiçki vindedəni. İjən təvə peqətedə, rost kardədə bə doy bını bıjəni, in səfə sədo de qurrə omedə. Qulməli ijən dast oqətedə, iyo-əyo edəsədə, quş doydə, hay-hay kardədə: "Kiş tı, balə, çıç lozime?" Vindedə həjın bıdə ni, ijən bino kardədə təvə bə doy bını ekuye. Seminə səfə, bəbolış bə rəvəyətə votəkəson qıy bıbu, qıləy silli qınedə ğeybo çı Qulməli quşə bino. Merd əyo ğəş kardədə, iştəno şədə. Bəştə omedədə, vindedə bədənış larzə holədəy. Rəyərə əştədə, po peqətedə, vitedə bə kə. Qulməli daston çə vaxtiku tobə marde hejə larzəy. (Mınən ə rəhmətşə merd jəqə vındəməbe.)

Yaxud esə Ğızlovoədə 65-70 sını arədə jımon bıqə ustə- nəccor Əvəz Sultani-zə qəp jəydə ki, çəy zə 12 sor zurriyət nıbeşe. Pıə Seydi ğəbi palyo ğıbonə pəs bırışe bəştə niyyəti, Xıdo bəy fərzənd doşe. Əvəz qıləy co əhvolətən qəp əjəni, Qulhəsən mamuən əy təsdiğ əkəy. 70-nə soronədə çı Qubə- Xaçmazo qıləy şofer omedə bə çəmə sovxoz, bə tərəvəz kırıniye. Məvotbən çı çil sınıə şoferiən zurriyət bədənibən. Əv məsədə Pıə Seydi ğəbi kəromətə həxədə rəvəyətən, şədə i ruj de sıdği-dılı (de dilsoxti) Pıə Seydi ğəbisə bə Xıdo dıvo-səno kardədə, nəzir-nıyoz noydə. Həminə şofer omə sori deştə əhli- əyali (deştə jeni, əğlı) omedə ğəbisə bə ziyarət, yolə əhsonon doydə. Qulhəsən votedəbe: Çəy bırıyə ğıbononədə bəmənnə xəyli baxş ğısmət be.

Qulhəsən mamu qıləy co əhvolətənən qəp əjəni Pıə Seydi ğəbi kəromətiku. Ğızlovoədə Zərbəli Xəlğ nomədə hestibe qıləy sınıə kavuə çəşə merd. Ha sor Pıə Seydi ğəbisə ğıbon əkıştībən. İ sor ğıbonə pəsi peqətedə- omedə Pıə Seydi ğəbisə. Səlom nıdə, dıvo-səno nıkə, peştə qordinedə bə ğəbi, kıştədə pəsi, pay-baxş kardədə, omedə bə kə. İ ruj dəvardədə Zərbəli Xəlğ bərk noxəş qinedə. Bədənədə

qıləy anqıl bəməl omedə, merd əşt-nışt karde zinedəni. Zərbəli şədə bə fik, "Im çı bəlo be bəmi dıçə qınıye? Çı konco ome, dəqınıye bəmi?" İştə ğələtə bəşə dəşədə. Tikrorən omedə Pıə Seydi ğəbisə de kəmalı- ədəbi qıləy ğəç ğıbon bırıyədə, bə Xıdo lovəmand bedə, Bə Pıə Seydi cəddi xoto Xıdo bəy rəhm kardədə, bəlo çəy conədə beşədə.

Qulhəsən mamu qəp jəydə ki, navnə vaxtonədə esə bə rəhmətşə Həzərən Xəsimov (1929-1987) bə Pıə Seydi ğəbi vey diğğət əkəy. İ kərə in ocəği de traktori roməşon pıdə. Həzərən mandədə traktori vədə, haştəni, səydi ğəbi volo bıkon. Votedə ki, in ğəb cımı Pıə-Bobo ğəbe, iştəni bə kıştə bədom, bəmərdem, əncəx bəçəy volo karde rozi əbinim. De vasitə Pıə Seydi ğəb mandədə iştə vıvədə.

Bı həxədə qıləy co əhvolətən votə bedə: Qıləy iştəndə votə cıvonə traktorist bəştə sınıə jəydə ki, az ə ğəbi bəromem, volo bəkam. Bəşə ğəbi romədə traktoriş arşidə. Traktori təmir kardedən, bə xod dənəyən, esə boromon, vindedən bə nav hərəkat kardedəni, əncəx bə dımo şədə. Votedən: im çı sırrı- ilahıy? Həminə cıvonə traktorist cıvon mardədə.

Tolış məholi, bə cımlədə Ğızlovo cəmatı hejə hürmət-izzət bəşə bə ziyarətqoon, bə moqəddəsə odəmon iştəni, mardə bəpeştə bə çəvon ğəbon. Sovet hukmət volo be bəçəton Pıə Seydi ğəbisə cıvonə zə - Kərimov Vəsif İraci zə moəsır uslubədə veykincinə sərdəbə dutəşe. Bino dilədə ğəbi penə sədə qıləy çol kədə bı ki, hiç vaxt bə hişk qinedəni. Ğəbi qərəvulkəşon Qulhəsəni zoon Nəsir, məxsusən Muştəbo, yolə zəhmət kəşedən iyo: Pıə Seydi ğəbi so bə hisor qətə bıə.(2007) Pıə Seydi ğəbi sənibəton bərpə koon kardəro vey cıvonon zəhmət kəşəşe: ustə - nəccor Abbasov Nəmiq, Kərimov Şakir, ustə Cahid, sahibkar Sərxani zə Qarədaşxan (Qariq) i. c. Pıə Seydi so sıftə 25 sotokbe, peşə de siprişon məsləhətə Bələdiyyə ğəbi ətrofi ğəbıston kardəro 35 sotokən əlovə zəmin co kardəşe bəyo. Qulhəsən mamu votedə ki, "peş Pıə Seydi ğəbi 2-nə ğəb cımı bəbe bı tojə tibədə."

Şukur bə Xıdo, bə Pıə Seydi ğəbi dast -dırozi bıqəyon veyin: Sərdəbə (məqbərə) divonədə, jıtonə mərməri səpə tobə 10-12 qılə xoli-xolçə dəvoştə bı. Myonədə ğəbi səpə çə qılə moğəddəsə səydon, həminin Səyd Əliəğa, Səyd Sadiğ, Səyd Mirtəği yolkarde bıə fotoon noə bı. Nımdaron, conəmojon, islami ələmon, "Ğıronə" kitobon, "Yasınə" bəyazon, "çə-rəkən" iyo hədiyə kardə bıə çıyon bə ziyarət oməkəson xıdmətədəy.(Rəhmətşə Hacı İsrəfilı doə hədiyə məxsus bı çəş çıyədə.) Xıdo har çıyku, har kasıku barze! Kəromət soybonən pokə nəfəs, yolə qudrət çı Xıdo doə nemətə! Ğəryəzi Allahi co Xıdo ni!

"HOP-HOPLARIQ"

Üzdə vətən, xalq deyib goplarıq,
Dalda cıbişdana pulu toplarıq.

Tülküləri ariz edib hınlərə,
Mıl çəkırık çeşməyi-həqbinləre.
"Gəzdıririk əl" arabır dınlərə,
Biz yeni "şurada" " yeni poplarıq".

Bəsləməyə kürsüdə quyruqları,
İblisin olmuş bizə buyruqları.
Yumrulayıb yep-yekə yumruqları-
Haqq deyənün kəlləsinə zoplarıq.

Dik, ucaboy, köklü palıdlar hamı?
İndi bizik-biz meşənin sultanı.
Düp tuturuq nəbzini hər dövrənin,
Baltaçının baltasına saplarıq.

Bir paramız rəxnə salır millətə,
Bir paramız zurna çalır millətə.
Bir paramız "torpaq alır" millətə,
Adlamamışdan çayı biz "oplarıq".

YAPçı deyir rəxnə salan XAPçıdır,
MAPçı deyir rüşvət alan YAPçıdır.
Bir yarımız "şup", yarımız "şap"çıdır,
Çün hələ Sabir deyən " hop-hop"larıq.

Üzdə vətən, xalq deyib goplarıq,
Dalda cıbişdana pulu toplarıq.

XAMDI BU

Yup-yumuşaq, tez əriyən şamdı bu,
Xam belə olmur ki, deyəm xamdı bu.

Bir neçə əbləh kişi gəlmiş dilə
Türkü yozur dünyanı Çindən belə
Birjə qalıbdır bizə dünya gülə
Ölkə deyil qan dolu bir camdı bu,
Xam belə olmur ki, deyəm xamdı bu.

Görməyir öz Məclisinin cəngini
İldə bir ad üstə yorur əngini
Hey dəyişir tapmayır öz rəngini
Öz adını bilməyən əvvəmdə bu,
Xam belə olmur ki, deyəm xamdı bu.

Gah qızıdır aləmə qan-qan deyir
Gah soyuyur düşməndə də can deyir
Gah özünə zadəyi-Osman deyir
Gah da deyir millətə-İslamı bu,
Xam belə olmur ki, deyəm xamdı bu.

Sənətidir hikmətə etmək əməl
Qonşusu pısdır əqacır əlbəhl
Aləmə vanəvsə açır filməhl
Haqlı isə bəs niyə bədnamdı bu?
Xam belə olmur ki, deyəm xamdı bu.

İndi verib meydanı baqqallara
Ariz olub bir sürü naqqallara
Təslim edib torpağı çəqqallara
Öz-özünə qurd deyən övhamdı bu
Xam belə olmur ki, deyəm xamdı bu.

Əllərə qalmaqda vətən yurd kimi
Çoxusuna olmuş ulamaq vird kimi
Diş qıjayır qardaşına qurd kimi
Məncə ötən karvana ham-hamdı bu,
Xam belə olmur ki, deyəm xamdı bu.

Əli Nasir

Rusiyaya iyirmi günlük səfər

(bəzi kiçik dıxtisarla)

Mətləb DADAŞOV,
AJB-nin üzvü

(ikinci yazı)

Mənə elə gəlir ki, bu suallar çoxaldıqca, vətənimizi sevən hər bir Azərbaycan vətəndaşını qəhər bürüyür. Daxilində xiffət yarandıqca ya tab gətirməyib, qəfil ölümlə üzləşir, yada ki, kardioloji xəstəliklər, şəkərli-diabet mənşəsinə düşür olur.

Çıxıram Talış sıra dağlarının zirvəsinə, gözəl vətənimiz Azərbaycan sanki ovucun içində olduğu kimi görsənir. Bu görünüşlər hər bir azərbaycanlıya da gün kimi aydın, su qədər şəffafdır. Ulularımızın dahi bir kəlamı, "yalan, dil açıb danışar, ayaq açıb yeriməz" ifadəsi yadıma düşdü. Bu ifadəyə bir qədər açıqlama versək, bütün söz-söhbətlərin kökündə hakimiyyətin daxili və xarici siyasəti dayandığının şahidi olur.

Bu məqalənin əvvəlindəki yazıda RF-nin Tümen vilayətinin Nijnevartovsk şəhərinə bir tikə çörək dalınca, məcburiyyət qarşısında "deportasiya" olunmuş soydaşlarımızdan söz açmışdıq. Onların əksəriyyəti, mövcud hakimiyyətdən incik olan insanlardır. Söhbət əsnasında bəlli oldu ki, onlar Azərbaycanda yaşayanda ölkəyə vətəndaşlıq borclarını vermişlər. Kimi danışdırdımsa, ağırlı dərdimiz olan Qarabağ problemi ilə sözbə başladı. Bu zavallılar müharibədə iştirak etsələr də, Azərbaycan hökuməti onların fədakarlığını dəyərləndirməyib. Onlar dövlətin bütün imtiyazlarından məhrum olmaqla,

hətta ailə-uşaqları da bu imtiyazlardan məhrum olunublar. Digər vətəndaşlarımız kimi onların da uşaqları müavinətdən, pulsuz səhiyyə və normal təhsildən məhrum olmuşlar. Bu cür yaşam tərzini qəbul etməyənlər, yalnız yol pulunu düzəldib, rüşvətlə pasport alıb, tərkivətən olmağa üstünlük vermişlər. Rusiyaya hərtərəfdən, yəni postsovet ölkələrindən bu sayaq miqrantların axınına məhdudlaşdırmaq məqsədilə RF-sı qanunçuluğuna vaxtaşırı daxili təlimatlar, qanunlar toplusu təsdiqlənməkdədir. Bütün hallarda, həmvətənlərimiz vəziyyətdən çıxış yolu tapırlar. Təki Azərbaycana qayıtməsınlar. Ən böyük bəla budur ki, gənclərimiz "Alkaş" rus qızları ilə nigah bağlamaqla Rusiya vətəndaşlığına alırlar. Beləliklə genofondumuz da bir tərəfdən şikəst olur. Burda isə, dünya gözəlliklərini özərində cəmləşdirən ismətli, həyalı, ailəyə sədiq, vətənə igid Həzilər, Mübarizlər bəxş edə bilən xanım-xatın qızlarımız tale sirdaşlarının yolunu gözləməkdən Rəşidələrə çevrilirlər.

Bu dünyaya bakirə gəlib, beləcə də dünyadan köçürlər. Deyin görüm, bu zülmü ALLAH götürürmü?

Bu sayaq problemləri ictimailəşdirənlər isə hakimiyyət və bəzi müxalifət təmsilçilərinin qəzəbinə tuş gəlirlər. Bu yazılara "ANALOQU" olmayan yarlıqlar yapırdırmaqdan da çəkinmirlər. Ay mənim əzizlərim, dünyanın mizan-tərəzisinin gözü nə qədər əyilsə də, axı külli-kainatın sahibi o tək, şərki olmayan ALLAHDIR!

Bari Allahu, yaratdığı bəndələrini sevin, onun qəzəbindən də qorxun!

Sonrakı peşimançılıq isə heç bir fayda verməyəcək, inanın ki, Allah bu zülmü götürməz!

Allah yaratdığı insanı AZAD yaradıb. Bir insanın digərinə bənzəri yoxdur. Mən, sosial şəbəkədə də söhbət əsnasında, dostlarıma əsil real həqiqəti deyirəm. Azərbaycan xalqının 50%-i bir tikə çörəyə görə tərkivətən olub, 30%-i burda dilənir, 10%-i baş kəsir, 10%-i isə keyf çəkir. Haitidən başqa, hansı ölkədə bu cür ədalətsizlik var?...

Uzun zamandır ki, yazılarıma görə bu

cinayətə, rüşvətə, korrupsiyalanmış, "OĞRU" qanunlarla idarə olunan hakimiyyət məni təqib edir...

Ötən il Masallı rayonunun Dico kəndi barədə yazdığım yazımı fakt olaraq ortaya qoydum. Adəti üzrə lal olublar, çıxardanda da bir səs çıxarırlar: separatçı(?)

Məşədi İbad demişkən, "Heç hənənin yeridir?"... Mən, əsas olaraq yazıram ki, Dico kəndi düşünülmüş şəkildə assimilyasiya olunur, ordan hamı köçür, cəmi beş ev qalıb ki, bu beş evdən də on bir nəfər gənc Qarabağ müharibəsinin iştirakçısıdır...

- Ay yazıtmas hökumət, sən bu vətəndaşların üçün nə etmişən?...

Sualım hələ də açıq qalıb. Hakimiyyət də, müxalifət də ağzına "QOVUD" atıb, danışa bilmirlər.

Dərdlərimizdən yazdıqca, əsas fikirdən uzaqlaşmaq istəmirəm. Yazının linqinə bir qədər də açıqlama versəm, mənə bu hakimiyyət nümayəndələri yenidən mənə hansısa "yarlıq" asılması barədə olmayan başlarını sındırmalı olacaqlar.

Rusiyada yaşayan həmvətənlərimizin mehriban bir ailə kimi yaşamaları məni valeh etdi. Onlar adət-ənənələrimizə hörmətlə yanaşır, bütün milli mərasimləri bir ailə kimi qeyd edirlər. Bir-birinin xeyirşərini burdan da layiqli keçirdirlər. Mənə bir məsələ aydın oldu ki, evdə də bütün söz-söhbətlər, dedi-qodular, dava-dalaşlar, yalnız madi vəziyyətin pis olmasın-

dan yaranır. Rusiyada yaşayanların mehribançılığının səbəbi də budur ki, hamı işləyir, iş tapmaqda çətinlik çəkənlərə də Sığdaşlı Məhyəddin, oğlum Arzuman, Zəngilanlı Həsən, Qazaxlı Asif (Malış) kimi oğullar kömək edirlər.

Bir sözlə desəm, Azərbaycan xalqı bu oğru hakimiyyətdən çoxdan əlini üzüb. Əhali bir-birini dolandırır, əsil gerçək vəziyyət budur.

"Kərəmi onda ağlamaq tutur" ki, Azərbaycan telekanalizasiyaları yaltaq, şəərəfsiz, məddah məmurların yalanlarla dolu, ölkənin inkişafından və digər sahələrdən tükürpədicə məlumatlar verib, xalqı yuxuya verirlər. Xalq elə ki, səsinə çıxarıb, sosial yardımların məmurlar tərəfindən mənimsənilməsinə gündəmə çıxarılanda, haqqını tələb edəndə, hakimiyyət nümayəndələrinin isə bir sözü olur: - Bizim müstəqilliyimiz əbədidir, dönməzdir, ölkə müharibə şəraitindədir, inkişafımız da göz önündədir (?).

Azərbaycanın ictimai-siyasi mənzərəsinə baxanda, düşünürəm yəni biz belə müstəqillik üçün mübarizə aparmışıqmı?...

Anons: Növbəti yazımda Azərbaycan hakimiyyətinin burada yaşayan aboragen xalqları düşünülmüş şəkildə assimilyasiya etmək siyasətindən fərqli olaraq RF-nin Xantı-Mantı millətinə göstərdiyi qayğıdan bəhs edəcəyəm

(ardı var)
"Talış.org." saytı

Camal Lələzadə "Bəştə yurdi soyb beşəmon"
(Boku, 2009) kitabı

DARD

Ziyod be-be çı milləti okuşəti, həmuşəti,
Bənəm pıdə ha ruj- ha şəv bo vətəni, bo milləti.

Ko kardəni şəş i tikə çəşş kuye, quşş kore.
Ləxi karde, luzi ça doy de zilləti, de zilləti.

Çı milləton sədo nıre peqətəşə əşşu-fəşşi,
Çəmə millət həy dəvardə, iminə bə de kıləti.

Bəştə conı olxoş bibuş kanə deşmon, dızdə deşmon,
Bə çımı rəğ təvə joydəş deştə duston tı xəlvəti.

Bardəş çımı çiçe heste qəvo, dasto , ya tarıxo,
Çı dınyoku niyon kardəş çımı nomi, var dəvləti.

Qavar ruji bə kon kəybə qımon heste qəv obəkaş?
Tı lamalə, ha kəxəliz, bəştə bivot ın xəlvəti.

Beğeyrətiş, beağlış, benamusış, ni hissiyyat?
Bo gıçı nun-nemekiro dastko bəş de dimliştəti.

Ojəçəş dəfin karde çokə -çokə zoon- kinon.
Boydəğ qəte nomerdəti, nodonəti, çətinəti!

BƏRKƏDƏ SIXAN BİKƏ

Bıdə tənı bıməson çok,
Nıpiyəkəson bıjəni tok!
Yad- bıqonə dəvoni şok!
Zə, bərkədə sıxan bıkə!

Kor bıməsi ıştı vanqı,
Deşmon dənə bəştə çanqı!
Ruşin bıkə dustı ranqı!
Zə, bərkədə sıxan bıkə!

De sıxanı pure ə dil,
Səyku bə po nure ə dil!
"Çaharqəhe", "Şure" ə dil!
Zə, bərkədə sıxan bıkə!
Bəştı sədo milyon həsrət:
Kubin, Necu, Vilvon həsrət,
Masal, Həşpər, Qilon həsrət,
Zə, bərkədə sıxan bıkə!

Tarsov harco bedə alət,
Sədoş eşdə, kardə gələt.
Bıdə bıji həx, ədalət!
Zə, bərkədə sıxan bıkə!

VƏZİFƏ PİƏKƏSİ QƏP

Sıxanı rosti botı az bıvotom,
Mardedəm, az bo vəzifə, mardedəm.
Çanə dastım rəsdəni bəy, jıqıbzın,
Bə şəv, bə ruj telə zəhar hardedəm.

Cəmmı kardə ıştə toyfə bə ivrə,
Ehaştəmə bə rəğibon çan vedrə!
Rışvəmon doə, tarsımon doə, sa kərə!
Qardedəm az bə vırə səy, qardedəm.

Bə har rınə, bə har məclis az şedəm,
Kom partiyə zumandə- bəy dəşedəm,
Okardəmə harco məydon, peşedəm,
Im vərđışı boştə pişə kardedəm.

Çı pəvəndi şini teley çay tonə,
Hıkim karde dınyo nıməy bomıno!
Çı vəzifə əspı səpe ni qıno!
Condo bedəm, kəynə bə yod vardedəm.

Bıvot, bəşə kiysə oxo qədəlim?
Çok qıləy zoəm, veyən tike şətəlim.
Çımı nəsil yolə toyfəy, dədəlim.
Bardedəm az dəvon har koy, bardedəm...

Əli Nasir

Övladın düşdüyü hər möhnətə məlhəmdir ata,
İşimiz müşkül ikən ən yaxın həmdəmdir ata.

Ana bətrində ikən fikrini cəylər uşağın,
Ona qurban deməyə cismi-tənin cəmdir ata.

Oğula ömrü boyu nuri-ziya mədənidir,
Qıza əlbəttə ki, zülmətdə yanan şəmdir ata.

Küllü aləm yığıla ətrini verməz atanın,
Tanrıdan bəxş olunan özgə bir ələmdir ata.

Nəfəsiylə gül açır qəlbimizin arzuları,
Dirilik çeşməsidir, çeşməyi zəm-zəmdir ata.

Ona dünya daralar qəmli görərsə vələdin,
Bizi şad görəsə əgər gör necə xürrəmdir ata.

Ata daim bizə dünyədə qürur mənbəyidir,
Hər bir övlad ilə hər an belə bahəmdir ata.

Ayağı altıda qərar tutsa da cənnət ananın,
Bax o cənnətdə olan həzrəti Adəmdir ata.

Nasir, hər kimsə gərək qədrini bilsin atanın,
Tanrıdan sonra bizə qibləyi-ələmdir ata.

Cahanda olmasa gərək məhəbbət hər nə var, olmaz,
Nə çərxü-çəmbərü-ələm, nə dövrü-ruzigar olmaz.

Düşər əflakə bir rəxnə bu hikmətdən kənar olsa,
Nə göylərdə qərar olmaz, nə yerdə ixtiyar olmaz.

Dolanmazsa cəmi aləm məhəbbətlə xəta cəylər,
Nə torpaq bəhrü-bar cəylər, nə əbrü-pürqubar olmaz.

Təbiət ki güllü, xarı bitirmiş bir budaq üstə,
Əgərki olmasa böylə nə bülbül nəğməkar olmaz.

Həyatın cövhəri yalnız məhəbbətdir əzəl gündən,
Sevən aşiq bu sevdədən nə doymaz, nə bezar olmaz.

Alışmazsa ürəklərdə günəş tək atəşi eşqin,
Nə neydan bir nəvə qopmaz, nə tənburu, nə tar olmaz.

Bəşər övladı vurmazsa məhəbbət mizrabın simə,
Nə Rast olmaz, nə Şur olmaz, nə Segahu-Qatar olmaz.

Məhəbbət olmasa kimsə yetişməz kamə dünyədə,
Nə Xəllaqu-nə xilqət, çün nə istəkli nə yar olmaz.

Məhəbbətsiz ürəklərdə vəfa axtarma, ey Nasir,
Vəfasız yüz il ömr cəylər nə fayda, bəxtiyar olmaz.

Baxdım sənə haqqın nə ki var varını gördüm,
Pünhan olan ələmlərin əsrarını gördüm.

Bir can deyilən tamı bölübdür iki Tari,
Baxdım özümə mənə sənə yarım gördüm.

Ol gözlərdə can almağa aludə deyirlər,
Məsum baxışında bunun inkarını gördüm.

Var hansı təbibin belə qüdrətdə dəvəsi,
Gözlərdə mən eşq adlı bihüşdarını gördüm.

Verdikcə şəfa hər baxışın aşıqı-zarə,
Zəm-zəm deyilən çeşmənin oxşarını gördüm.

Əqlim bədəni tərək cəylər bəs nə səbəbdən,
Qeysin necə məcnun olub izharını gördüm.

Nasir də, güllüm, dərdinə dərmanə gələndə,
Dərmanım olan gözlərin ısrarını gördüm.

Mərasim Hacızadə

Mərasim Hacızadə moəku bə rayon Ostoro di Pəlikəşədə 1966- nə sori fevralə mançı 12-də. Bə səs jə Pəlikəşi miyonə məktəb 1983- nə sori, oroxniyəşə AD-PU 1990- nə sori, ko kardəşe sıftə muəllim, peşo direktor Pəlikəşi həminə məktəbdə. Məddəti mətədist bə Ostoro təhsil şobədə. Eşə məsul koəkoş Ostoro rayoni icro hakimiyətədə.

Mərasim Özərboyconu Əni-vişton İttifoqi üzve. Bə türki, bə tolış çap bə 6 kitobi muəllif

Mərasimi lirikə şeronədə bahandon məvjuji har qəmədə mişoiyə kardədə şairi şeron məğzi-məno bə təm biyə həmonə nənə obraz, Qulnozə nənə obraz:

Nənəm qın kay, az ıstənan kıştə bim, Dardi sute, otəşədə biştə bim...

(*"İştı qino çıç bəkərdem, zındənim", II, s. 39*)

Benənə yolbı Mərasimi çəno şeronədə deştə nənə dardı-dılə mıkolimon məxsusə vırəş hıste:

Tojə lonə qətəmbə mı, Həsəd mandim rəyrə bəti. "Dınyo şinə"- votəbe tı, İştı votə dınyo kive?

Çımı tonə siodime əv, Bəyku insof kive, mənəv, Ars ekardəm bə ruj- bə şəv, İştı votə dınyo kive?

(*"İştı votə dınyo kive?", II, s.10*)

Hırdənə vaxton nənə votə nə-ğilonədə təsvir bə dınyo mıqoyışə kardədə deştə isətnə jımonı, arədə tanə zəmin-osmonı fərg vıneyədə şair ıstə conıku dilpe-qətə bedə, de devroni (de dınyo) bə dave beşədə:

Çəşım okay tıku rosti kam vınde, İştı dım səxt, ıstə dımım nam vınde.

Tı bomro hoğə bədə han vınde, Bəçmı dılı tı doğ jedəş, zındəm az, Dınyo, mıku xısus sedəş, zındəm az.

(*"Dınyo, mıku xısus sedəş, zındəm az", II, s. 16*)

Tarixi niğiləyku joğə im hol mişohidə bedə ki, əslıki şairon, sənətkoon, alimon, ruşinfikon deştə devri hakimon zidd bən, devronən bəvon zılnı-sitəm kardəşe. Çumçıko əslıki sənətkoon ıstə devriku bə peşo ve-ve navışon vınde: fikrən, zovqon, mənən, rufən navdəğand, navbışı,

SİNƏŞ DARDI LONƏ - ŞAIR MƏRASİM HACİZODƏ (II nıviştəy)

navvınd bən. Çəvon jə zəmonə bəvonə de zılnı-cəfo ləjnə zındoni tımsol bə.

Məhəmməd Fizuli (İraq, XVI əsr) "Leyli iyən Məcnun" poema sıftədə "Saqınamə"də nıviştədə:

De devroni az nəqizi- seyrım, Devron əhlikə məqər ki geyrim?

(*IV, s. 155*)

(*Nəqizi-seyr- yəni*

"bəyandı zidd bı hərəkət")

Deştə devroni dust bə, "mi-yonədə hardə, kənoədə qardə" şairon tarixi yodə mandənin. Tarixi yodə ə sənətkoon mandənin ki, bəştə devroni (bə dınyo) asi bedən, , dəy bə canq beşədən. Boştə xəlği, vətəni, zəminiro pus-tı-lu bedən, şahid bedən, "dard kəşədən, darədə ehaştə bedən!"

Mərasimən ıstə xəlği, inə vətəni, dədə-bobo zəmini dardı kəşə şaire, sinəş dardı lonə bə sənətkoy. Əbədən bəyjiye, tarixi yodə benibəşe:

Rujon dəvardədən, umur sə bedə, Əyyomən nomerde, ve xıfət dədə. Nı-mbe bevəcə, coniyən sedə, Bə xəlği hiç kəsi dil sutedəni, Mıni bəsədəqın peydo bedəni.

(*"Mıni bəsədəqın peydo bedəni", II, s.18*)

Mərasim realistə şaire: Bəştə sə omayon, ıstə vındəyon dəğig bə gələm sedə. Lirikə şeronədə təsvir kardədə realə tolışə kinon, rəçinə xanımon. Im dilbəsə moy-non portreti kəşədə de tolışə zıvonı ən şinə-şəkə sıxanon, dilokə ifadon, fikfami porniə frazon:

Ojən çımı əzob ve be, Co biş mıku, çımı xanı. Toki je mı, conım ke be, Norohatım, tılə hanım...

(*"Mı bətinim dil votəbe", II, s. 34*)

Tı dı məkə jəqə bəmi, İştı votə vaxt ni çımı. Ədovət kardədəş demı, Doğ jedəş bəçımı sinə, Çı xanımiş tolışə kinə...

(*"Tolışə kinə", II, s. 36*)

Mərasimi poeziyədə bə realizmi, realə lirikə obrazon, bədiyə portreton mıqoyışə karde bəbe de M. P. Vaqifi (Şuşa, XVIII əsr) poeziyə, bəyandı mandədə çəvon həm lirikə, həmən satirikə şeronədə bə uslub:

İştı dimi har kukəsə Sı vili okardə zizə. Çəşon şəvəy, mijon nizə, Bəhs kardədə de həşinə, Çı xanımiş tolışə kinə.

(*"Tolışə kinə", II, s. 36*)

Şairi satirikə şeronədə ifşə bə odəmonən bənə umumiyə-mucərrədə obrazi ne, bənə realə şəxson peqətə bən, təsvir-təngid

kardə bən:

Diə kardədəm dıvəlu bəş, Yolon dasto kiyəpəlu bəş, Vallah, həni həpəlu bəş, Qəpən hoğə çımı qəpe: Mərdi sıfət iqlə bəbe...

(*"Mərdi sıfət iqlə bəbe", II, s. 46*)

Parçin fırsınon, kəon xo əkon, benomusun, bevişdonon, çəxırəhəon, dızdon, hərombə-həon, rışvəxoron, besəvodə məl-loon, "dumliştən", "dumoşan-dən", "ləvəmişdon", "jimiştən", "niğilməron", "ustulhərison"... həni kiyon, kiyon tənğid-ifşə kar-deyədə şairi məqsəd ime ki, bahandon jəlvənonon çok bızınon, ıstə itoti biğəton:

Əxtə xəlği mol həvətə, Puli ıstı çəşış qətə, Tı fik məkə məxləğ hitə, Bərdəm pebo, qılay porış, Rosti bovtom, rışvəxoriş...

(*"Rosti bovtom, rışvəxoriş", II, 49*)

Mərasimi sənətkoəti bahandon heyron kardədə. Roste, çəy oko doə təşbehon, təzodon, epiteton, rəmzon, frazon, ifadon co klassikə şairon əsəronədən hestın, əmmo şairi ustəti əve ki, kə-nəon tojə karde zinedə, kənə vo-təyon nu karde, de tojə ləfzi bə miyon noy zinedə:

Çiki kəybə okəş, bə komrə bişoş, Komrədə çə biboş, bəke bıvəşoş, Bərdəm astovəboş, osmonən pe-şoş, Bəvındeş peqardəm, azən bəm hə-şi, Çıç bıkəm, sutedəm bəştı otəşi ...

(*"Sutedəm bəştı otəşi", II, 32*)

Məşuqə - "kəbəkə nəvə də-vuş", "dastonədə vəşə çə", "os-monədə dəvəşə astovə", Aşığ - Həşi... İm silsilə təşbehon bə iton, iyo çı penə bəndi ifadə kardə rəmzon hələ bə fik-fami çoko zovq doydə, bahandı bə dumot bardədə, bəmə dilon şo kardədə! Fikədə dəvonədə: "De joğə yolə mehıbbəti piəkəsi pəvəndi çı hə-rəbəxtə!.."

Həni həxədə ve təşbehon vo-tə bən, fəqət Mərasimi bə honi doə təsvir həniyən marağine:

Diəkə çokoş ro okardə? Eparzədə bə şəv- bə ruj. Sığı dılış dı poə kardə-Əv bəmedə bəçəy qoroş.

(*"Çəmə honi", II, s. 27*)

Hətta şair ıstə bəməsrəfə əh-voli məhz de honi vasitə ifadə kardədə, joğə qılay metaforikə fik bə miyon noədə:

Bə kim ki çoki be, mıku teledə, Fırsətış be, çımı peştı pələdə, Vındəm bəton honıku ov qiledə – Zındənim şə, mandəm hışkə peştəsə...

(*"Vallah, həni qınim kardə ıstə sə", II, s. 28*)

Mərasimi iminə mətbu şeriş ("Qayıdın yurda") çap bə 20.11.1989-nə tarixədə "Gənc miəllim" ruşnomədə Boku şəhərə-də ADPU-də tələbə bəyədə. "Sı-xan bə vırə bəqəmiə" votəynə sə-kırt bıdəm ki, Mərasimi əsəron dərc bən "Gənc miəllim" (1989-1990), "Astarə" (1991- 2008), "Tolışə sədo"(2002-2003) i.c. ruş-nomonədə.

Şairi ofəyeməni həxədə Özər-boyconu mətbuatonədə çap bə misbətə rayon, mıləhizon: Nomi-nə şair, çı Mərasimi miəllim-ustod Oqtay Rza ("Gənc miəllim", 1990), jurnalist Sakitəğa Kəri-mov ("Astarə", 1993), miəllim-ta-rixçi mərhum Zərbi Ələsgərov ("Astarə", 1996) ədəbi mıkafaton laurat, şair Mehman Qaraxani-zoə de Qulnar Əsədli ("Astarə", 2001), Tolışstəni nominə şair, mərhum Cavanşir Pensəj ("Asta-ara", 2001), jurnalist Mətanət Ağayeva "Xəlq", 2002), İlqar Oruczodə ("Tolışə sədo", 2002) i. c. nıviştəyonədə təhlil-təqdir bedə Mərasimi əsəron...

Mərasimi türkiyədə şeron, poemon qırdə bə şəşminə kitob ("Xocalım, ağrım mənım", 2008) həsr kardə bə bə XX əsri ən yo-lə faciə. Miəllif Xocalı şəhəri Özərboyconu tımsolədə bə bədiyə obraz vardedə, bə yod dənoədə Vətəni misibəton qılə-qılə, bədii şiklədə təsviri doədə deşmenon asbon linqi jiyo con bıdə yurdi əhvoli , hele kardədə xəlği- eli, zoon-kinon bəştə xosə yurdi xı-vand beşeyo...De bahandon baxş kardədə ıstə lirikə hisson, fikfa-mon, fəlsəfiyə qənoəton...

OKO DOƏ BİƏ ƏDƏBİYOT:

I. İlqar Oruczodə - "Dardı dılədə yol-bə şair -Mərasim", "Tolışə sədo", № 14(67), 2002.

II. Mərasim Hacızadə - "Çımı sinə dardı lonəy", B. 2002, 64 səh.

III. "Tolışə sədo", № 10-17 (63-70), 2002; № 24(77), 2003.

IV. M. Fizuli. "Səçinə əsəron", B.1983

ALLAHVERDİ BAYRAMI

Hürmətinə şairon! 3 nümrəbə "Qəvə-Qəvə" qafiyə omedəmbə, isətnə qafiyə çəmə yolə şair Əli Nasir doəşe. Qafiyə bəşmə nəzə rosındəmon:

Handədə bəyəndiro handəmon, Gəndədə bəyəndi sığ gəndəmon..

Xosə şairon! Im qafiyə, imən MƏYDON!